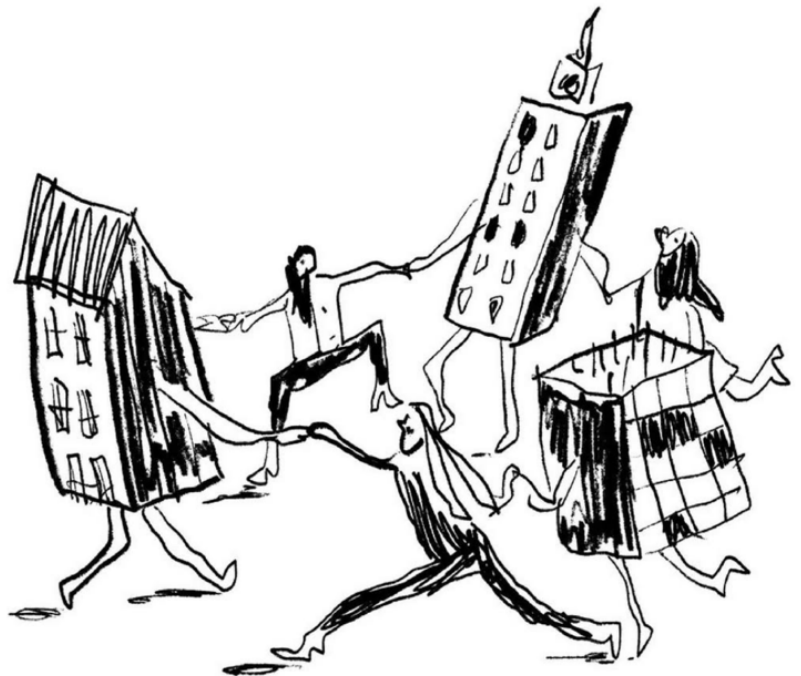

Actief luisteren naar de stad

*Ontwikkeling van een nieuwe methode 'Soundvoice'
via participatief actieonderzoek met stedelijke jongeren*

Lieven Martens

[20054433]

Masterproef
Master in het sociaal werk

Promotor
Prof. dr. Pieter Cools

Copromotor
Prof. dr. Marjan Moris

Medebeoordelaar
Prof. dr. Kristel Driessens

Beeld titelblad: Hanne Van Gils

Abstract

This thesis investigates a new methodology 'Soundvoice' as a tool for exploring how young people in superdiverse urban contexts experience and interpret the soundscape — the composite of all sounds in their environment — and how this experience relates to their personal sphere. While dominant public discourse often frames the urban soundscape in binary terms of 'noise' versus 'quiet,' such perspectives frequently reflect a narrow, middle-class, and predominantly white viewpoint. This research seeks to amplify underrecognized voices by engaging participants in a creative, participatory process of recording, sharing, and discussing the sounds of the city and relating these sounds to their own personal world.

Grounded in social work, soundscape studies, and acoustic ecology, Soundvoice integrates participatory action research principles with sensory-based methods such as soundwalks and field recording. Findings show that the method successfully invites young people to explore their environment in an active and reflective way, linking specific sounds to personal memories, emotions, and social contexts. This process not only generates nuanced insights into the subjective and social dimensions of the urban soundscape, but also fosters dialogue.

The societal value of Soundvoice lies in its ability to engage youth in low-threshold, creative ways, possibly making their experiences audible within broader urban discourses and potentially influencing policy. However, the small-scale, context-specific application in this study limits generalizability and prevents a long-term impact assessment. Future research should test the method in diverse contexts, with varied groups and over extended periods, to strengthen its validity and explore its politicizing potential, comparable to methods like Photovoice.

Overall, Soundvoice emerges as a promising instrument for social work, urban studies, youth work, health care, and participatory policy-making — one that listens not only with the ears, but with an openness to the multiple voices, stories, and lived realities that shape the contemporary city.

Inhoudsopgave

Abstract.....	3
Inleiding	5
1. Literatuurstudie.....	8
1.1. De stedelijke soundscape.....	8
1.1.1. De stedelijke soundscape: definitie	8
1.1.2. De stedelijke soundscape als deel van de zintuiglijke ervaring van een plaats	9
1.2. De stedelijke soundscape en de horende mens	10
1.2.1. De stedelijke soundscape en gezondheid	10
1.2.2. De stedelijke soundscape: ervaren van geluid door een individu in een omgeving.....	11
1.3. De stedelijke soundscape en de stad	13
1.4. De stedelijke soundscape en ondererkenning, een praktijkvoorbeeld.....	15
1.5. De stedelijke soundscape en het sociaal werk.....	16
1.5.1. Sociaal werk is luisteren.....	16
1.5.2. De stedelijke soundscape en jongeren	17
2. Onderzoeksmethode	19
2.1. Van Photovoice naar Soundvoice	19
2.2. Extra element: Soundwalk.....	21
2.3. Over het Actieonderzoek.....	22
2.4. De onderzoekspartner: Boslabs.....	24
2.5. Onderzoeksopzet.....	25
2.6. Ethische verantwoording.....	28
3. Onderzoekresultaten en discussie	31
3.1. Over het maken van veldopnamen en over luisteren.....	31
3.2. Over smartphones en WhatsApp.....	32
3.3. Kwalitatieve data	33
3.3.1. Data over de ervaring van de soundscape.....	33
3.3.2. Data over de leefwereld	35
3.4. Opmerkingen, mogelijke toepassingen en suggesties	38
3.5. SWOT-analyse Soundvoice.....	41
Besluit	45
Algemeen besluit	47
Bibliografie	49
Bijlagen	54
Bijlage 1: Opdrachten	54
Bijlage 2: Richtvragen interviews	55
Bijlage 3: Handleiding voor een succesvolle Soundwalk	57
Bijlage 4: Informed Consent formulier	59

Inleiding

Deze thesis luistert naar **de beleving van de stedelijke soundscape**. Voor horende mensen is luisteren een fundamenteel onderdeel van de zintuiglijke beleving van de stad. Wat we horen - de stedelijke *soundscape* - linken we aan denkpatronen, herinneringen en verbeelding (Peterson & Wang, 2017) en speelt een rol in ons gevoel van welbevinden. Fenomenologisch bekeken is deze ervaring hoogst individueel (Christiaens, 2023; Miller, 2013; Toop, 2010) en sterk afhankelijk van context (Rudi, 2013; Tarlao et al., 2020). Toch wordt de stedelijke soundscape in het maatschappelijk discours meestal benaderd vanuit een dominant — vaak wit en middenklasse — perspectief (Cheshire et al., 2018). Daarbij ligt de focus doorgaans op de klassieke tweedeling tussen ‘lawaai’ en ‘rust’. In een superdiverse stad kan deze eenzijdige benadering leiden tot botsende verwachtingen, persoonlijke onvrede, frustraties en conflicten. De superdiverse stad vraagt sociaal werkers echter om ze niet slechts vanuit één perspectief te bekijken (Geldof & Oosterlynck, 2019). Deze thesis poogt daarom te begrijpen wat ‘ondererkende’¹ (Nwangwu, 2023) groepen horen, hoe zij betekenis geven aan de stedelijke *soundscape*, en wat dit kan onthullen over hun leefwereld. Door te luisteren naar deze perspectieven hoopt dit onderzoek bij te dragen aan een meerstemmige en meer inclusieve benadering van de stedelijke *soundscape*, hoe de inwoners van de stad deze ervaren en hoe dit in relatie staat tot hun persoonlijke leefwereld.

De soundscape — het geheel van geluiden dat ons omringt (Schafer, 1977) en een ervaringsfenomeen waarin we worden ondergedompeld (Ingold, 2007) — is een fundamenteel onderdeel van onze leefwereld en beïnvloedt sociale interacties op subtiele maar betekenisvolle wijze. Door aandacht te schenken aan wat we horen en hoe we luisteren, worden nieuwe lagen van de relatie tussen mens en omgeving hoorbaar (Peterson & Wang, 2017).

Deze thesis **verrijkt het sociaal werk** met inzichten uit *soundscape studies* en akoestische ecologie — de discipline die de relatie tussen geluid, mensen en hun omgeving onderzoekt (Truax, 1978). In de hedendaagse stad die steeds complexer en diverser wordt, is het voor het sociaal werker niet langer

¹ Deze thesis kiest bewust voor de term ‘ondererkening’. Deze benaming legt de focus op het onderliggende probleem achter ondervetegenwoordiging: een gebrek aan erkenning. Het maakt de werkelijke oorzaak zichtbaarder en verplaatst de verantwoordelijkheid naar degenen die discrimineren en naar de systemen die dat gedrag mogelijk maken en in stand houden (Nwangwu, 2023).

toereikend om louter binnen de grenzen van het eigen vakgebied te opereren (Zapf, 2019). Door de stad te benaderen via haar *soundscape* én de manier waarop mensen deze ervaren, ontstaat een ander perspectief op stedelijke leefomgevingen. Dit andere perspectief helpt het sociaal werker met haar taak: de omgeving dieper te begrijpen en van daaruit effectiever te handelen (Schrooten & Veldboer, 2021).

Deze thesis ontwikkelt via actieonderzoek een nieuwe participatieve methode: **Soundvoice**. In deze methode gaan jongeren – een veeleer ondererkende groep in de stad – creatief aan de slag met het geluid van hun buurt. Door geluidsfragmenten op te nemen, te delen en te bespreken, ontstaat er ruimte voor dialoog. De verhalen die jongeren vertellen over en met het geluid van hun omgeving onthullen niet alleen hoe samenleven in de buurt ervaren wordt, maar ook iets fundamenteels over henzelf. Tegelijkertijd verrijkt deze thesis het maatschappelijke en wetenschappelijke discours met diverse perspectieven op de stedelijke *soundscape*.

Concreet zoekt deze thesis een antwoord op de volgende onderzoeksvraag:

Geeft Soundvoice inzicht in hoe jongeren de stedelijke soundscape ervaren, en welke relatie bestaat er tussen deze ervaring en hun persoonlijke leefwereld?

Daarnaast stelt ze een aantal bijvragen:

Hoe wordt de relatie tussen de stedelijke soundscape en de persoonlijke leefwereld beschreven in wetenschappelijke literatuur?

Welke onderzoeks- en praktijkgerichte methodes zijn geschikt om de ervaring van de stedelijke soundscape te onderzoeken?

In hoeverre voldoet Soundvoice aan de kernkenmerken van actieonderzoek zoals beschreven in de literatuur?

Welke maatschappelijke waarde heeft Soundvoice, en hoe wordt deze waarde ondersteund door literatuur en praktijkvoorbeelden?

Deze thesis is het resultaat van een voortdurende wisselwerking tussen theoretische inzichten en empirische bevindingen. Daarom worden citaten uit interviews (cfr. infra) met deelnemers niet alleen verwerkt in de analyse, maar ook al geïntegreerd in de literatuur- en

methodologiehoofdstukken. Deze citaten bieden waardevol inzicht in de relatie tussen de stedelijke soundscape en de persoonlijke leefwereld van jongeren. Gezien de centrale rol van participatieve input binnen kwalitatief actieonderzoek, is ervoor gekozen om deze stemmen doorheen het hele werk een prominente plaats te geven..

“We hadden geen gsm en tablet. Da’s echt kei stil leven!”

(Maryam, interview, 12 maart 2025)

In hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2 zoeken we, op basis van een grondige literatuurstudie, naar de theoretische en methodologische bouwstenen van *Soundvoice*. Hoofdstuk 2 bevat daarnaast een gedetailleerde beschrijving van het onderzoeksontwerp en de uitvoering. In hoofdstuk 3 presenteren en interpreteren we de onderzoeksbevindingen. We vullen we deze aan met aandachtspunten voor vervolgonderzoek. Tevens analyseren we in dit hoofdstuk *Soundvoice* aan de hand van een SWOT-analyse. In het besluit confronteren we ten slotte de onderzoeksbevindingen met de in de inleiding geformuleerde onderzoeksvragen.

De term *soundscape* kan ook verwijzen naar een geluidsoptname of een performance (LaBelle, 2006). In deze thesis zullen de deelnemers aan het actie-onderzoek als het ware hun eigen kleine *soundscapes* opnemen, waarbij ze elementen van de stedelijke *soundscape* registreren en weergeven. Om verwarring te vermijden gebruiken we in deze thesis het woord *soundscape* enkel om het omgevingsgeluid aan te duiden. Als we het hebben over de opnames, spreken we niet over *soundscapes* maar over veldopnamen, een term uit de hedendaagse muziek en fonografie.

De stedelijke *soundscape* manifesteert zich als een **gelaagde compositie** van vele elementen. Basisgeluiden zoals verkeersruis, voetstappen van voorbijgangers en het geritsel van wind door de schaarse bomen vormen het akoestische fundament. Daarboven klinken de roep van marktkramers, het klingelen van trambellen en het luiden van kerkklokken. Muziek galmt vanuit diverse bronnen: live-optredens op pleinen, radio's en muziekinstallaties in woningen, en draagbare JBL-luidsprekers in het openbaar vervoer. In parken mengen de stemmen van spelende kinderen zich met het rollen van skateboards over het pad en het geroezemoes van mensen op bankjes naast het basketbalveld. Natuurlijke klanken zoals vogelgezang en het zachte kabbelen van een stadsrivier voegen accenten toe in het geheel.

De stedelijke *soundscape* omringt ons niet alleen wanneer we ons door de stad verplaatsen, maar dringt eveneens door tot in onze woningen. In een rijhuis zijn de geluiden van de burelen doorgaans hoorbaar. En wanneer de ramen openstaan bij warm weer – of wanneer zij onvoldoende geïsoleerd zijn – vindt het straatgeluid moeiteloos zijn weg naar binnen.

1.1.2. De stedelijke soundscape als deel van de zintuiglijke ervaring van een plaats

“A place achieves concrete reality when our experience of it is total, that is, through all the senses as well as the active and reflective mind.”

(Tuan, 1977)

Voor horende mensen vormt de *soundscape* een essentieel element in de zintuiglijke ervaring van de stad, waarbij luisteren een middel is om de omgeving te begrijpen. Mensen geven namelijk betekenis aan een plaats door een **totaalervaring van sensaties, emoties en gedachten die worden opgewekt door geluid, geur, tast, smaak en zicht**. Door te luisteren voelt de horende mens iets bij een plaats (Altman & Low, 1992; Yang et al., 2024; Yildirim & Arefi, 2022). Dit luisteren - net zoals ruiken, voelen, kijken en proeven - doen we met ons eigen lichaam. Het lijkt dan ook dat deze ervaring iets heel persoonlijk is. Maar luisteren wordt, net zoals elke zintuiglijke beleving, beïnvloed door sociale processen, machtsrelaties, klasse, cultuur en ideologie (Bourdieu, 1984; Corbin, 1986; Feld, 1996;

Pinto-Coelho & Pires, 2022) en door ruimtelijke condities die deze ervaring mogelijk maken of juist beperken (Whyte, 1980).

De *soundscape* beïnvloedt het welzijn van bewoners. **Ze doet ons ergens thuisvoelen, of net niet.** Daarmee is ze niet slechts een achtergrondfenomeen, maar een krachtig medium dat de perceptie, ervaring en organisatie van de stad mede bepaalt.

1.2. De stedelijke soundscape en de horende mens

Door te focussen op de *soundscape* biedt deze thesis een nieuw perspectief op de manier waarop mensen hun omgeving ervaren en zich daartoe verhouden. In dit deel wordt dieper ingegaan op deze ervaring. De theoretische en praktijkgerichte inzichten die hier worden besproken, vormen een essentiële basis voor de verdere analyse van de *Soundvoice*-methodologie.

1.2.1. De stedelijke soundscape en gezondheid

“Lawaai maakt ons ziek, en de lijst van aan lawaai gelinkte ziektes wordt alleen maar langer.”

Onderzoeker Mette Sørensen in *De Morgen* (Deweert, 2023)

Onderzoekers en beleidsmakers maken zich steeds meer zorgen over de **gezondheidsrisico's** die samenhangen met een te hoge geluidsdruk. Langdurige blootstelling aan een te luide *soundscape* kan leiden tot stress, wat het risico op hart- en vaatziekten verhoogt, zoals een hoge bloeddruk en vernauwing van de kransslagaders, met mogelijke hartinfarcten tot gevolg. Daarnaast heeft geluid invloed op ons algemeen welzijn, onze leer- en concentratievaardigheden en kan het een bron van ergernis zijn (FOD Volksgezondheid, 2016). BBC-journalist James Gallagher (2025) omschrijft geluid als *“the invisible killer”*. Een recent Europees rapport toont aan dat ongeveer een kwart van de Belgische bevolking dagelijks wordt blootgesteld aan geluidsniveaus die de door Europa vastgestelde gezondheidsdrempels overschrijden. Deze geluidsvervuiling wordt voornamelijk veroorzaakt door wegverkeer, spoorwegen en luchtvaart, en leidt jaarlijks tot naar schatting 1.600 vroegtijdige sterfgevallen in België (Merckx, 2025).

Marie Poupé, verantwoordelijke voor het stilteplan *quiet.brussels*, wijst er echter op dat het effect van de *soundscape* **moeilijk objectief te bepalen** is, aangezien ze door iedereen anders ervaren wordt (Christiaens, 2023). In het volgende deel gaan we dieper in op deze persoonlijke ervaring.

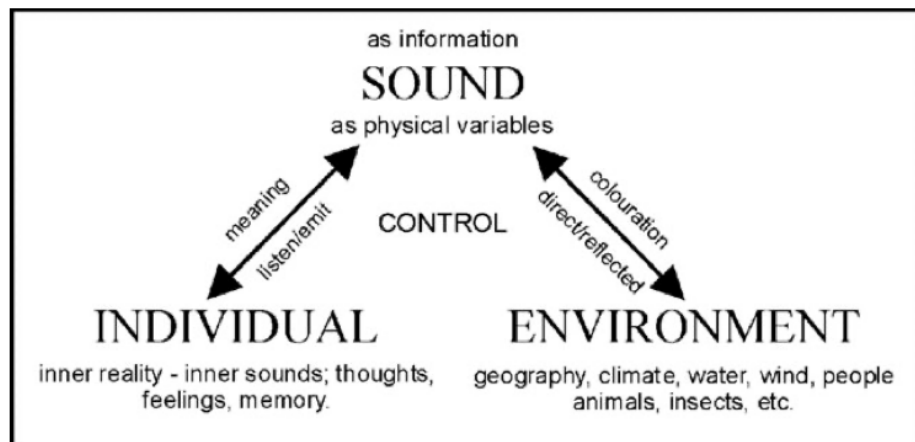
1.2.2. De stedelijke soundscape: ervaren van geluid door een individu in een omgeving

“Le paysage sonore est une construction culturelle.”

(Corbin, 1999)

De ene verlangt naar meer stilte in de stad, maar volgens Danckaers (2021) kan deze stilte voor de andere onderdrukking betekenen. **Geluid wordt namelijk heel verschillend ervaren.** Truax (1984) beschrijft dit als een wisselwerking tussen geluid, individu en omgeving (Figuur 2). In onze ervaring van de stedelijke *soundscape* bepalen het volume, het type geluid, de bron en de betekenis wat we beleven (Dubois et al., 2006; Wrightson, 2000). Persoonlijke factoren zoals afkomst, leeftijd en context beïnvloeden die beleving (Cao & Gross, 2015; Rudi, 2013; Tarlao et al., 2020). Ook sociale omgeving, conventies en buurtkenmerken zijn bepalend (Anderson et al., 2023; Douglas, 1986; Steward et al., 2007). Corbin (1990) wijst erop dat onze geluidservaring daarnaast historisch is gevormd.

Figuur 2: Het verband tussen het individu, de omgeving en geluid (Wrightson, 2000)

De manier waarop we geluid ervaren, zegt iets over wie we zijn. Het begrip ‘**lawaai**’ is dan ook geen objectieve vaststelling, maar een subjectieve beoordeling van geluiden die als ongewenst worden ervaren. Stilte is niet per se het tegenovergestelde van lawaai: ook niet-stille geluiden zoals vogelgezang of lachende kinderen kunnen als rustgevend worden ervaren (Quint, 2019; Schulte-Fortkamp et al., 2007).

In een studie uitgevoerd in Antwerpen stelt men vast dat het concept ‘**rust**’ sterk varieert: sommigen associëren rust met natuurgeluiden of volledige stilte, terwijl anderen rust juist linken aan sociale interactie. Opvallend is dat respondenten die rust verbinden met sociale interactie doorgaans lage

verwachtingen hebben van hun akoestische omgeving en nauwelijks geluiden waarnemen, zelfs geen mechanische (Botteldooren et al., 2014). Een verwant inzicht komt uit een studie van Cao en Gross (2015), die aantonen dat culturele achtergrond invloed heeft op de verwerking van geluid: personen met een collectivistische instelling neigen tot zintuiglijke demping, terwijl individualistische personen geluiden minder filteren en daardoor gevoeliger zijn voor storende prikkels. Frescura et al. (2023) tonen ten slotte aan dat negatieve gevoelens tegenover burens leiden tot een negatievere beleving van hun geluid.

“Als ik ergens ben en het is er heel stil, dan heb ik schrik. Want als er dan iets gebeurt, gaat niemand me kunnen helpen. Enkel als ik mensen rondom me hoor, dan ben ik gerust.”

(Dahir, interview, 12 maart 2025)

Leeftijd hangt samen met fysiologische, psychologische, sociale en culturele factoren die ertoe leiden dat de stedelijke *soundscape* op een bepaalde manier wordt ervaren (Baquero Larriva & Higuera Garcia, 2021). Jongeren kunnen bijvoorbeeld stille stadsbuurten ervaren als te eentonig (Bockstael et al., 2019) terwijl ouderen daarentegen de stad vaker als luid en chaotisch ervaren (Baquero Larriva & Higuera Garcia, 2021). In die lijn lezen we in Diaconu (2011) dat we meer aandacht moeten besteden aan het creëren van geluidslandschappen in de stad, net om de stedelijke omgeving uitdagender te maken voor jonge inwoners en anderzijds om rustpunten te creëren voor andere inwoners.

“Als ik aan het praten ben, dan lijkt het dat ik roep, maar ik ben gewoon enthousiast.”

(Aisha, interview, 2 april 2025)

De *soundscape* is verbonden met de persoonlijke leefwereld, aangezien zij nauw samenhangt met de plaats, emoties, herinneringen en identiteit (Bruce & Davies, 2014). Zij draagt bij aan hoe we een plaats ervaren, aan betekenisgeving en sociale positionering (LaBelle, 2019). Vanuit een fenomenologisch perspectief fungeert geluid als een fysieke en zintuiglijke verbinding met de omgeving, en als drager van persoonlijke en collectieve betekenissen die het plaatsgevoel beïnvloeden en de zintuiglijke ervaring van stedelijke omgevingen mede vormgeven (Chen et al., 2024; Kang & Aletta, 2016; Rocca & Botelho, 2025; Truax, 1999). De beleving van de stedelijke *soundscape* is dus niet louter fysiek, maar wordt verrijkt door persoonlijke herinneringen, emoties en esthetische voorkeuren (Liu & Kang, 2015). Geluiden krijgen betekenis en waarde door de associaties die zij oproepen, zoals nostalgie, vreugde of irritatie. Daarnaast biedt de *soundscape* inzicht in de wijze waarop geluiden in het dagelijks leven bewust worden ingezet, aangepast of juist onderdrukt (Andal, 2022).

1.3. De stedelijke soundscape en de stad

Om de relatie tussen de *soundscape* en de persoonlijke leefwereld verder te verduidelijken, richten we ons in dit hoofdstuk specifiek op de verbinding tussen de *soundscape* en de ruimtelijke context van onze leefwereld: de buurt en de stad.

In de stad heeft elke buurt haar eigen *soundscape*. Dit beïnvloedt hoe bewoners zich bewegen, hoe verbonden ze zich voelen met hun buurt en hoe sociale interactie plaatsvindt (Atkinson, 2007). Geluid kan zowel vertrouwdheid als vervreemding oproepen. Straatmuziek, markten, geroezemoes of verkeer worden door verschillende groepen op uiteenlopende manieren gewaardeerd (Feld, 1996; LaBelle, 2019; Low, 2000; Stoever, 2016). De *soundscape* draagt bij aan het plaatsgevoel, de emotionele band die we hebben met een plek (Chen et al., 2024; Rocca & Botelho, 2025).

Tabel 1: Blootstelling aan geluidsvolume, vergeleken naar etniciteit en sociaaleconomische parameters in de Verenigde Staten (Casey et al., 2017)

Characteristic	Total, <i>n</i> (%)	Median (IQR) anthropogenic noise, dBA ^a		
		L ₅₀ nighttime	L ₅₀ daytime	L ₁₀ daytime
Total population	254,328,850 (100)	44.3 (42.1–46.5)	48.0 (45.1–50.3)	52.9 (50.7–55.0)
Population <5 y	17,112,446 (6.7)	44.5 (42.3–46.7)	48.1 (45.4–50.5)	53.0 (50.9–55.0)
Population ≥5 y	237,216,404 (93.3)	44.3 (42.1–46.5)	48.0 (45.0–50.3)	52.9 (50.7–55.0)
Race/ethnicity ^b				
Hispanic	44,095,827 (17.3)	45.6 (43.3–47.5)	49.5 (47.5–52.3)	54.1 (52.3–56.0)
Non-Hispanic				
American Indian	1,209,132 (0.5)	42.9 (37.9–45.7)	46.1 (37.8–49.7)	51.5 (44.8–54.4)
Asian	13,081,414 (5.1)	45.4 (43.9–47.1)	49.1 (47.4–51.1)	54.0 (52.4–55.7)
Black	32,935,749 (13.0)	45.6 (43.8–47.6)	49.7 (47.6–52.6)	54.2 (52.4–56.3)
White	157,730,767 (62.0)	43.6 (41.3–45.7)	47.1 (43.3–49.2)	52.3 (49.6–54.2)
Income ≤poverty threshold	33,194,588 (13.3)	45.2 (42.8–47.5)	49.2 (46.6–52.2)	54.0 (51.7–56.1)
Income >poverty threshold ^c	216,181,346 (86.7)	44.2 (42.0–46.3)	47.9 (44.9–50.0)	52.8 (50.6–54.8)
CBSA-level segregation				
0.14 ≤ D _m < 0.40	42,124,233 (16.6)	42.9 (39.2–45.2)	46.7 (41.5–49.4)	51.9 (48.0–54.3)
0.40 ≤ D _m < 0.70	212,204,617 (83.4)	44.5 (42.5–46.7)	48.2 (45.7–50.5)	53.1 (51.1–55.1)
Total population ≥25 y	35,298,009 (100)	44.6 (42.4–46.8)	48.5 (45.7–50.9)	53.3 (51.2–55.4)
<High school education	5,837,943 (16.5)	45.4 (43.0–47.6)	49.4 (46.7–52.3)	54.1 (51.8–56.1)
≥High school education	29,460,066 (83.5)	44.4 (42.3–46.6)	48.3 (45.6–50.7)	53.2 (51.1–55.3)
Total households	95,455,047 (100)	44.3 (42.2–46.5)	48.1 (45.2–50.4)	52.0 (50.9–55.1)
Median household income (USD)				
Quartile 1 (\$2,868–\$39,229)	23,863,693 (25.0)	45.6 (43.2–47.7)	49.8 (47.3–52.8)	54.5 (52.4–56.5)
Quartiles 2–4 (\$39,230–\$249,896)	71,591,354 (75.0)	44.0 (41.8–46.0)	47.6 (44.5–49.6)	52.6 (50.4–54.5)
Linguistically isolated households	5,140,332 (5.4)	45.9 (43.9–47.9)	50.4 (48.2–53.3)	54.8 (53.0–56.8)
Nonlinguistically isolated households	90,314,715 (94.6)	44.2 (42.1–46.4)	48.0 (45.0–50.2)	52.9 (50.7–54.9)
Housing tenure				
Renter-occupied homes	32,996,266 (34.6)	45.3 (43.3–47.4)	49.5 (47.2–52.3)	54.2 (52.3–56.3)
Owner-occupied homes	62,458,781 (65.4)	43.8 (41.6–45.9)	47.4 (43.9–49.4)	52.5 (50.0–54.3)
Total families	63,521,803	44.1 (41.9–46.3)	47.7 (44.6–49.9)	52.7 (50.4–54.7)
Unemployed families	3,343,134 (5.3)	44.5 (42.3–46.8)	48.2 (45.4–50.6)	53.1 (51.0–55.2)
Employed families	60,180,669 (94.7)	44.1 (41.9–46.2)	47.7 (44.5–49.9)	52.7 (50.4–54.7)

Note: CBSA, Core Based Statistical Area; dBA, A-weighted decibels; IQR, interquartile range.
^aPopulation-weighted by block group population (population <5 y, and race/ethnicity), by number of families (unemployment), by households (household income and linguistic isolation, and renters/owners), by population for whom poverty status was determined (poverty), and by population ≥25 y (<high school education).
^bRace/ethnicity does not sum to total; 5,275,961 individuals were of mixed or other race/ethnicity.
^c4,952,916 people did not have poverty status determined and thus are not included in the poverty summary.

In armere buurten is het geluidsvolume doorgaans hoger dan in rijkere. Dit komt onder meer door de nabijheid van drukke wegen, een hogere bevolkingsdichtheid en minder goede isolatie van de huizen. *Rijke* buurten kennen daarentegen vaak strengere geluidsregulatie (Casey et al., 2017;

McMullan, 2019). In Antwerpen toont de databank Stad in Cijfers dat wijken met een lager gemiddeld inkomen ook luider zijn. Een gelijkaardige vaststelling lezen we in een studie van Casey et al. (2017). Zij hebben bewijs gevonden voor etnische en sociaaleconomische verschillen in blootstelling aan hogere geluidsvolumes in de Verenigde Staten (zie Tabel 1). Aanvullend onderzoek is nodig om te bepalen of deze verschillen in blootstelling leiden tot een verhoogde kans op gezondheidsproblemen door het leven in bepaalde buurten. Geluid, of de afwezigheid ervan, wordt zo een sociaal geprivilegieerd goed.

Wanneer de *soundscape* van een buurt verandert — bijvoorbeeld door gentrificatie — kan dit leiden tot vervreemding en verlies van thuisgevoel. Zo wordt geluid een onzichtbare vorm van uitsluiting (Atkinson, 2004, 2007). Gentrificatie zorgt namelijk vaak voor een 'akoestische homogenisering' waarbij alternatieve geluiden, zoals protest of straatcultuur, worden weggefilterd (Hussein, 2016; LaBelle, 2019). Wat overblijft is een strakker gereguleerde, vaak commercieel gestuurde geluidsomgeving — denk aan hippe koffiebars met uniforme *Spotify-playlists* (Kooyman, 2024). Deze veranderingen brengen ook botsende percepties met zich mee, omdat er nieuwe groepen mensen instromen in de buurt. Xochitl Gonzalez (2022) beschrijft in *'Why Do Rich People Love Quiet? The Sound of Gentrification is Silence'* hoe haar vertrouwde, diverse wijk is veranderd door de komst van nieuwe, vaak jonge en witte bewoners met hippe banen. Deze nieuwkomers lijken niet geïnteresseerd in samenleven met de oorspronkelijke bewoners, maar willen de buurt naar hun hand zetten. Wanneer Gonzalez en haar vrienden – allemaal mensen van kleur – zich op een normale manier uiten, worden ze herhaaldelijk aangesproken op hun zogezegde *luidheid*. Wat eerst lijkt op een klacht over geluid, blijkt eigenlijk een poging tot controle: de nieuwe bewoners proberen hun eigen normen op te leggen aan de omgeving en de mensen die er al woonden, vaak via subtiele vormen van beschaming. *"Did your mothers not teach you the difference between inside voice and outside voice?"* (Gonzalez, 2022)

"Gentrification leads to the erasure of local sound cultures and the silencing of marginalised voices."

(LaBelle, 2019)

Nog in New York onderzocht Meryl Horn het aantal telefoontjes naar het nummer 311, dat door de politie is ingesteld voor het melden van geluidsklachten. Uit haar onderzoek blijkt dat in gegentrificeerde wijken het aantal oproepen met tot wel 70% toeneemt (Misra, 2018). Dit fenomeen vraagt om nadere studie en roept vragen op, zoals: Wie doet deze meldingen—nieuwe bewoners of oorspronkelijke bewoners? Speelt een taalbarrière een rol? Worden bepaalde activiteiten, zoals domino spelen op de stoep, door nieuwe bewoners als overlast ervaren?

1.4. De stedelijke soundscape en ondererkenning, een praktijkvoorbeeld

“Het irriteert me enorm als lawaai enkel is om op te vallen.”

Quote uit een interview in *De Morgen* (Kelepouris & Debusschere, 2023)

De *soundscape* is een essentieel onderdeel van de stad en verschilt per buurt. Ze beïnvloedt het plaatsgevoel (Chen et al., 2024; Rocca & Botelho, 2025) en kan mensen welkom doen voelen of juist uitsluiten (Atkinson, 2007). Omdat geluidservaringen verschillend zijn en door verschillende factoren bepaald worden, bestaan er in superdiverse steden in principe uiteenlopende meningen over de *soundscape* en hoe we die ervaren (Bruce & Davies, 2014). Toch is het maatschappelijk discours vaak eenzijdig, waardoor veel groepen onderkend blijven en dit kan leiden tot buurtconflicten en onbehagen. In dit intermezzo illustreren we dit met een praktijkvoorbeeld.

De Oorzaak, een burgeronderzoek van de Universiteit Antwerpen en *De Morgen*, vertrekt vanuit terechte zorgen over de gezondheidsimpact van de blootstelling aan een te luide stedelijke soundscape. In de **perscommunicatie** valt echter op dat vooral stemmen van een wit, ouder publiek aan bod komen. Jongeren en mensen met een migratie- of kwetsbare achtergrond blijven onderbelicht, waardoor diverse geluidservaringen onzichtbaar blijven.

Figuur 3: Artikel in De Morgen (Debusschere, 2023a)

Achtergrond De Oorzaak
Steeds meer steden nemen maatregelen tegen geluidsoverlast: ‘Ik ga verhuizen. Weg van deze decibel-terreur’

Figuur 4: Artikel in De Morgen (Beckers, 2023)

Reportage De Oorzaak
‘Ik heb ooit gezworen dat mijn kinderen nooit zo’n stille jeugd zouden hebben, maar plots heb je daar toch nood aan’

Ook in de **inhoudelijke bespreking** van stedelijk geluid valt op dat de onderzoekers – bij monde van Jonas Lembrechts (in Debusschere, 2023a) – veronderstellen dat deelnemers geluiden zoals kerkklokken of kabbelende beekjes als positief ervaren. Deze aannames roepen vragen op over hun generaliseerbaarheid: zijn kerkklokken voor iedereen aangenaam, of weerspiegelt dit vooral een specifieke, Westers-katholieke culturele traditie? We missen ook deze reflectie als het aankomt op

het beleven van geluid vanuit diverse perspectieven als leeftijd, cultuur, sociaal-economische status en buurtgebonden perspectieven.

In een ander artikel (Debusschere, 2024b) lezen we daarentegen wel een bevinding die aansluit bij literatuurinzichten uit deze thesis. De onderzoekers stipuleren hier dat mensen die gewend zijn aan stilte daar ook gevoeliger voor zijn – wat aansluit bij het hierboven besproken voorbeeld van gentrificatie en de persoonlijke beleving van geluid.

Omdat er veel verschillende geluidservaringen bestaan, kan een eendimensionale aanpak leiden tot uitsluiting. Daarom is het cruciaal het maatschappelijk discours te verrijken met diverse stemmen, zodat we de *soundscape* niet eenzijdig verarmen en het niet maken tot een hefboom voor sociale uitsluiting. Deze verrijking brengt ons bij de kracht van het sociaal werk. In het volgende hoofdstuk gaan we hier dieper op in.

1.5. De stedelijke soundscape en het sociaal werk

1.5.1. Sociaal werk is luisteren

De *soundscape* maakt integraal deel uit van onze leefomgeving. Een kwalitatieve leefomgeving bevordert de sociale cohesie, waardoor buurtbewoners zich meer verbonden en betrokken voelen bij hun buurt (Vlaanderen Departement Omgeving, z.d.). Het gevoel zich thuis te voelen in de buurt is een essentieel aandachtspunt binnen het sociaal werk. Sociale professionals kunnen de betekenis van dit thuisgevoel onderzoeken en zo bijdragen aan het versterken van gemeenschapszin en sociale verbondenheid (Zufferey & Nilan, 2020).

“Muziek was [in mijn thuisstad] overal! Echt overal! In de straten. In de winkels, in de auto’s. In de kerk. Maar hier [in Antwerpen]? Serieus, luisteren ze hier wel naar muziek?!“
(Abdirahman, interview, 12 maart 2025)

Als we luisteren naar de soundscape van de **superdiverse stad** “*moeten we de complexiteit van de stad tot haar recht laten komen doorheen de vele perspectieven van wie de stadsbewoners vandaag zijn*” (Geldof & Oosterlynck, 2019). Sociaal werkers zijn bij uitstek geschikt voor deze taak, omdat zij als publieke professionals maatschappelijke belemmeringen benoemen, dominante denkpatronen uitdagen en zoeken naar collectieve oplossingen vanuit hun normatieve waarden (Vlaanderen Departement Zorg, z.d.).

Deze thesis richt zich niet alleen op de stedelijke *soundscape* zelf, maar ook op de meningen over deze *soundscape*. In de praktijk brengt sociaal werk weinig gehoorde stemmen naar voren door het delen van *lived experiences* – persoonlijke kennis die via directe ervaring wordt opgedaan (O’Leary & Tsui, 2022; Van Lieshout et al., 2021). Dit verrijkt het maatschappelijk discours met perspectieven die anders vaak onzichtbaar blijven en past binnen de visie van stedelijk sociaal werk, dat werkt aan verbinding en samenleven op buurtniveau (Vlaanderen Departement Zorg, z.d.).

Vanuit deze *lived experiences* komen we uit bij het concept ‘**convivialiteit**’ – het streven naar sociale verbondenheid, gemeenschapsgevoel en gedeelde betekenisgeving (Nowicka & Vertovec, 2014). Deze thesis benadert convivialiteit met aandacht voor ambivalentie: spanningen en conflicten in bijvoorbeeld dichtbevolkte, meertalige omgevingen worden erkend, maar binnen de sociaalwerkpraktijk richten we ons ook op hoe mensen daar in het dagelijks leven mee omgaan (Geldof & Oosterlynck, 2019). We zoeken naar manieren om uiteenlopende perspectieven op de *soundscape* naast elkaar te laten bestaan.

Eerder bespraken we al het fenomeen van **stedelijke verandering**. Sociaal werkers kunnen deze transformatie helpen democratiseren door de sociaal-ruimtelijke kennis hierover te vergroten (Cools et al., 2023). Dus bij de veranderende *soundscape*s die stedelijke veranderingen met zich meebrengen – inclusief de daarmee verbonden conflicten en gevoelens van onbehagen – kan sociaal werk een belangrijke brugfunctie vervullen tussen ondererkende groepen, hun buurt en beleidsmakers.

1.5.2. De stedelijke *soundscape* en jongeren

“We merken een toenemende intolerantie ten opzichte van het geluid van spelende kinderen of ten opzichte van rondhangende jongeren. Door de GAS-wetgeving wordt heel wat normaal jongerengedrag gecriminaliseerd. Zo zien we dat de publieke ruimte steeds minder toegankelijk wordt voor bepaalde groepen kinderen en jongeren of voor gedrag zoals skaten of spelen ...”

(De Ambrassade, z.d.)

Hierboven spraken we al over de relevantie van de factor leeftijd in het ervaren van de stedelijke *soundscape*. Deze thesis focust op **jongeren en jongvolwassenen**, groepen die in het discours rond de stedelijke *soundscape* vaak negatief worden voorgesteld en weinig betrokken zijn bij het debat. Hun geluid wordt vaak eenzijdig als overlast ervaren, wat kan leiden tot conflicten en uitsluiting. Moris en Loopmans (2018) beschrijven hoe het geluid van jongeren, zoals het spelen van voetbal tegen muren of het samenzijn in toegangsportalen, leidt tot frustraties binnen de buurt en vaak

resulteert in interventies van de politie, vooral in het kader van stadsvernieuwingsprojecten en het opwaarderen van de buurt.

Er bestaat niet één homogeen beeld van ‘de jongere,’ aangezien jongeren een diverse groep vormen. Deze thesis beslist daarom te focussen op een specifieke groep jongeren: **jonge nieuwkomers in kwetsbare maatschappelijke posities**. Voor deze groep zijn er weinig mogelijkheden om hun eigen cultuur te laten zien en te waarderen binnen de maatschappelijk erkende cultuur (Vettenburg, 1989). Bovendien is de leefwereld van nieuwkomers transnationaal; velen hebben in verschillende landen gewoond of onderhouden banden met familie in het buitenland. Dit vereist van sociaal werkers een transnationaal bewustzijn bij het werken met deze doelgroep (Debruyne & Schrooten, 2024). Op basis van de literatuur en methodenstudie nemen we aan dat *Soundvoice* juist voor deze doelgroep een potentieel verrijkende methodiek vormt. Zie bijvoorbeeld de mogelijkheden voor het werken met meertalige respondenten, het verbinden van geluiden aan herinneringen, de aandacht voor de persoonlijke levensloop, etc. (Zie Hoofdstuk 2.1.).

Vanuit het perspectief van het sociaal werk is het van belang de perceptie van jongeren te erkennen en te integreren. Deze thesis wil daarom op een creatieve en veilige wijze de *soundscape* uit de polemiek halen. Jongeren krijgen het woord. In het werken met jonge nieuwkomers in kwetsbare posities in de samenleving kan *Soundvoice* fungeren als creatieve gespreksstarter of als hefboom voor sociale interactie en valorisatie.

2. Onderzoeksmethode

2.1. Van Photovoice naar Soundvoice

Deze thesis heeft als doel jongeren actief te betrekken bij het capteren van de stedelijke *soundscape* en vanuit die ervaring een dialoog op gang te brengen. Daartoe ontwikkelden we een methode – *Soundvoice* – om nieuwe perspectieven op de relatie tussen de stedelijke *soundscape* en de leefwereld van deelnemers te verzamelen, waarbij ruimte is voor creatieve expressie. Hieronder beschrijven we de elementen van deze nieuwe methodiek. Voor praktischelementen zoals de opdrachten (Bijlage 1), de vragenlijst van de interviews (Bijlage 2) en de richtlijnen voor een succesvolle soundwalk (Bijlage 3), verwijzen we naar de bijlagen.

Figuur 5: Soundvoice, beeld Het Bos (z.d.)

Soundvoice* haalt de inspiratie bij *Photovoice, een participatieve kwalitatieve onderzoeksmethode waarin gemeenschapsleden zelf foto's en verhalen verzamelen om hun leefomgeving te verkennen en zichtbaar te maken (Wang & Burris, 1997). Oorspronkelijk ontwikkeld binnen de volksgezondheid, wordt *Photovoice* inmiddels wereldwijd toegepast in diverse disciplines ter bevordering van sociale rechtvaardigheid en gemeenschapsversterking (Breny & McMorrow, 2021). Het doel is drieledig (Wang & Burris, 1997): deelnemers in staat stellen hun omgeving te documenteren, een kritische dialoog op gang brengen en beleidsmakers bereiken.

Photovoice bewijst haar nut bij groepen die minder gehoord zijn door leeftijd, status en/of taalverschillen (Anderson et al., 2023; Steward et al., 2007). De methode biedt jongeren de kans om hun persoonlijke en sociale identiteit te ontwikkelen en kan een belangrijke rol spelen bij het

opbouwen van sociale competentie (Strack et al., 2004). *Photovoice* raakt zowel aan de interne fenomenologische realiteit als de externe sociale realiteit. Het is een ideale methode om weinig gehoorde stemmen (de ‘kleine verhalen’) publiekelijk te maken (Van Lieshout et al., 2021). Foto’s fungeren als metaforen voor persoonlijke ervaringen. Aan de hand van beelden verkennen de gesprekspartners – de onderzoekers en de respondenten, oftewel de co-onderzoekers (Zie Hoofdstuk 2.3.) – complexe emoties en identiteiten die op deze manier beter gecommuniceerd kunnen worden dan via louter woorden (Woodgate et al., 2017). Deze thesis extrapoleert het emanciperende beeldgebruik van *Photovoice* naar de geluidswereld: *Soundvoice*.

“Als ik pas [in Antwerpen] aankwam, was ik bang van geluid van auto’s. Want in mijn dorp was helemaal geen auto! Auto’s deden me denken aan bommen en geweren. Knal knal, BRRRRR. BOOOOOOM, ...” (nota: een referentie naar de burgeroorlog in haar thuisland)

(Aisha, interview, 12 maart 2025)

Het **niet-talige startpunt** van *Soundvoice* is interessant omdat taal doorgaans wordt gestuurd door een dominante groep. Zelfs in projecten die gericht zijn op inspraak en participatie kan taal groepen uitsluiten of beperken. Daarom zijn andersoortige creatieve methoden verrijkend.

Het plan van aanpak is gebaseerd op *Photovoice*-onderzoek, zoals steekproef, projectduur, aantal sessies, aard van de opdrachten, presentatiemogelijkheden, interviewrichtlijnen en het *SHOWeD-model* van Wang (1999) (Zie Figuur 6), waarbij we ‘see’ uiteraard vervangen door ‘hear’. Voor het maken van geluidsopnamen maken we gebruik van eenvoudige middelen, c.q. de dictafoonfunctie van smartphones. Net als bij *Photovoice* worden creatieve gesprekstechnieken ingezet om bevindingen te bespreken.

Figuur 6: Het *SHOWeD*-model van Wang (1999)

Table 2. The <i>SHOWeD</i> Method in More Detail (Wang, 1999).	
1	S - What do you See here?
2	H - What is H appening here?
3	O - How does this relate to O ur lives?
4	W - W hy does this concern, situation, or strength exist?
5	D - What can we D o about it?

De deelnemersgroep bestaat uit negen personen (zie hoofdstuk 3.2), wat aansluit bij de aanbevolen groeps grootte voor een *Photovoice*-project (Blackman, 2007). Deze beperkte omvang bevordert

diepgang, vertrouwen en betrokkenheid (Wang & Burris, 1997), maar brengt tegelijk beperkingen met zich mee op het vlak van generaliseerbaarheid, schaalbaarheid en diversiteit (Catalani & Minkler, 2010).

2.2. Extra element: Soundwalk

Tijdens de Soundwalk wandelen we in stilte voorbij de jachthaven. In de verte rijdt een auto. De bestuurder speelt luide technomuziek. Tijdens het nagesprek vertelt Hassan “Ik heb nu echt zin om te dansen. Dat is door die auto met luide muziek. Maar ja, op school noemen ze mij ‘de homo’ omdat ik zo graag dans. Ik vind dat echt rot.” Abdirahman moet lachen: “Ik snap da nie, waarom ze hem zo noemen. Zou ik niet willen dat ze dat over mij zeggen.”

(Uit een nagesprek van een Soundwalk met Abdirahman en Hassan, 2 april 2025)

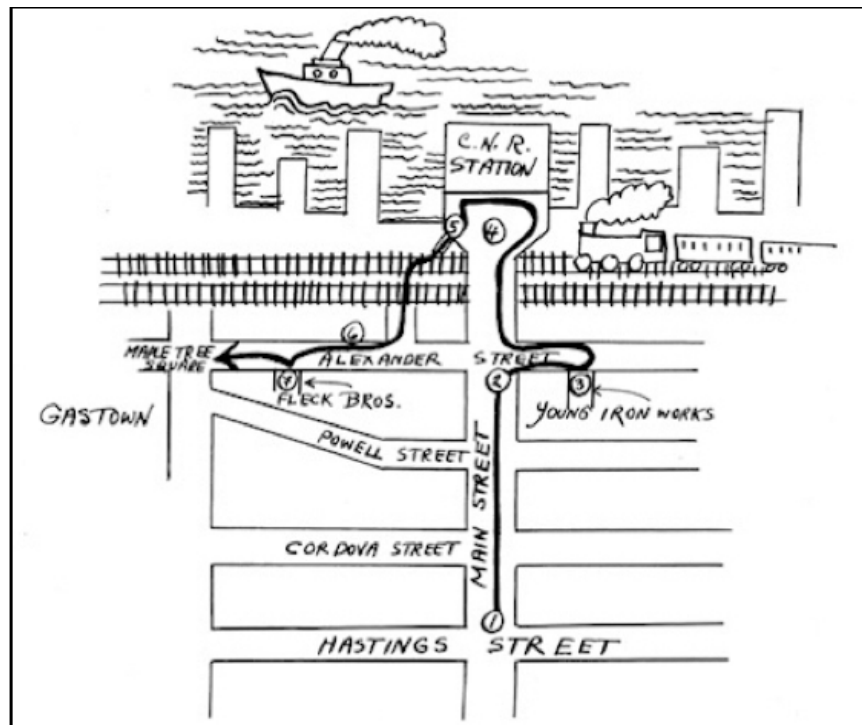
Vanuit een centrale vraag van actieonderzoek “Hoe kan het beter?” (Van Lieshout et al., 2021), integreren we binnen de methode *Soundvoice* een **extra techniek: Soundwalking**. We voerden deze uit in groepjes van twee deelnemers, onder leiding van de onderzoeker.

Een *Soundwalk* dient enerzijds om deelnemers vertrouwd te maken met het luisteren naar en registreren van omgevingsgeluiden, en anderzijds om hen aan te moedigen tot creatieve reflectie hierover. Daarnaast kan een *Soundwalk* – zoals we verderop in deze thesis zullen aantonen – rijke data opleveren.

Soundwalking vindt haar oorsprong in de akoestische ecologie, waar ze ontstond als artistieke performance. In plaats van een vooraf gecomponeerd werk ontstaat een organische geluidscompositie tijdens het wandelen. Westerkamp (2001) definieert een *Soundwalk* als een **excursie met als doel bewust te luisteren naar de omgeving**. Deze praktijk verbindt de eenvoudige handeling van wandelen met de auditieve realiteit van het alledaagse, waardoor vaak genegeerde geluiden en praktijken in de aandacht komen. Dergelijke heroriëntering kan ook leiden tot paradigmaverschuivingen in hoe deelnemers hun leefomgeving ervaren (McCartney, 2010; Westerkamp, 2012).

Opmerkelijk is dat veel pioniers binnen *Soundwalking* vrouwen zijn, in contrast met andere gebieden binnen elektro-akoestische kunst en geluidsstudies. Dit duidt op een potentieel voor het doorbreken van traditionele genderdynamieken in geluidspraktijken (McCartney, 2010), en sluit aan bij de doelstelling van deze methodiek om ook **minder gehoorde stemmen en expressievormen ruimte te geven**.

Figuur 7: Map for A Vancouver Soundwalk, 1973
(Westerkamp, 2012)

Soundwalking kan leiden tot nieuwe ervaringskennis, het uitdrukken van diepere verlangens of emoties (Westerkamp, 2001), die onze relatie tot de omgeving herdefiniëren of nieuwe onderzoeksvormen inspireren (Velasco-Puffleau, 2023). Door aandachtig te luisteren, verkennen we niet enkel de fysieke ruimte, maar ook de sociale, historische en toekomstige lagen van de buurt. Luisteren kan leiden tot inzicht — en tot verandering (Westerkamp, 2012). Het capteren en luisteren naar het geluid in de buurt gaat ook over je plaats in de buurt claimen.

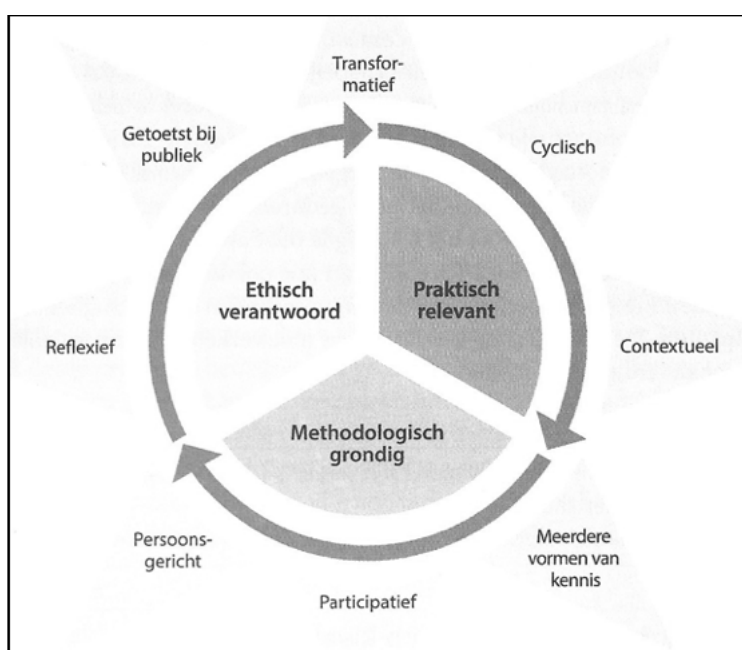
2.3. Over het Actieonderzoek

Dit onderzoek hanteert een **kwantitatieve, arts-based actieonderzoeksmethode** (Figuur 8). Geïnspireerd door Padgett (1998) onderbouwen we deze keuze:

- Het **thema** – de beleving van de stedelijke *soundscape* door jongeren – is nog maar weinig onderzocht.

- Het onderwerp heeft een **emotionele lading en lived experiences** – ervaringen vanuit het perspectief van degenen die het beleven en waaruit het onderzoek betekenis wil halen – staan centraal.
- Er is een duidelijke **link met sociaal engagement en sociale ongelijkheid**: stilte is niet voor iedereen vanzelfsprekend, en niet elk geluid krijgt een gelijkwaardige plaats in het publieke discours.

*Figuur 8: Het proces van Actieonderzoek
(Van Lieshout et al., 2021)*

In onze **arts-based** aanpak versterken kunst en onderzoek elkaar. Door esthetische vormen zoals veldopnamen, een *Soundwalk* en expressieve taal in te zetten, krijgen we toegang tot andere vormen van kennis (Mortelmans, 2020). Het kwalitatieve onderzoeksproces laat voldoende ruimte voor creatief experimenteren met de stedelijke *soundscape*.

Uit de onderzoeksvraag ‘*Geeft Soundvoice inzicht in hoe jongeren de stedelijke soundscape ervaren, en welke relatie bestaat er tussen deze ervaring en hun persoonlijke leefwereld?*’ spreekt deze betrokkenheid met de doelgroep. We vertrekken vanuit een participatief proces waarin jongeren actief meebeslissen en handelen als **co-onderzoekers** (Walter, 2009). In verschillende fasen van het onderzoek wordt daarom expliciet ruimte gecreëerd voor inspraak en medebeslissingsrecht van de jongeren, met als doel een meer gelijkwaardige onderzoeksrelatie te realiseren.

Het onderzoek laat tijd tussen sessies om **duurzame betrokkenheid** te bevorderen (Van Lieshout et al., 2021). En het proces wordt ondersteund door **critical friends** (Hardiman & Dewing, 2014) met uiteenlopende achtergronden, die het perspectief verrijken en input geven rond thema's als zintuiglijke (over)prikkeling.

Verandering en actie sturen onze aanpak (Walter, 2009). We streven naar positieve verandering, bijvoorbeeld wanneer jongeren hun verhaal delen, frustraties uiten of kracht ervaren. Dit proces verloopt via **empowerment**, gericht op het versterken van individuen, organisaties en gemeenschappen (Van Lieshout et al., 2021; Van Regenmortel, 2002; 2009) — bijzonder relevant gezien de kwetsbare positie van onze deelnemers in de samenleving. *Empowerment* is geen instrument dat de onderzoeker 'aanreikt', maar een proces waarin deelnemers hun eigen kracht ontdekken en hun positie ten opzichte van anderen en hun omgeving versterken (Van Lieshout et al., 2021). Het begrip omvat dus niet alleen de vaardigheden en sterktes van de respondenten, maar ook hun inzicht in de bredere context en handelingsmogelijkheden (Depauw & Driessens, 2016). Als onderzoekers ondersteunen we dit proces door samen met de deelnemers kennis op te bouwen.

2.4. De onderzoekspartner: Boslabs

“Boslabs, het creatieve atelier van Het Bos, brengt vrijwilligers, kunstenaars en jongeren met verschillende culturele achtergronden, nationaliteiten en talen samen. Ontmoeting staat centraal, iedereen leert van elkaar! Boslabs is een ruimte voor jongeren, een plek om naar terug te komen. Boslabs voorziet een divers programma: creatieve workshops (oa schilderen, tekenen,...) en muziekworkshops (oa radio maken, dj'en... tijdens Radio Boslabs).”

(Het Bos, z.d.).

Het onderzoek vindt plaats bij Boslabs, de jeugdwerking van cultuurcentrum Het Bos in Antwerpen. Sinds de oprichting in 2017 organiseert Boslabs op woensdagen naschoolse, laagdrempelige en creatieve ateliers voor stedelijke jongeren in een kwetsbare positie in de samenleving. De werking wordt gedragen door jonge vrijwilligers en professionele kunstenaars en focust op een open, veilige en positieve leeromgeving. Boslabs fungeert tevens als informeel leerplatform, waar jongeren hun talenten ontdekken, Nederlands oefenen en hun sociaal netwerk uitbreiden. Dit kan een sterke hefboom vormen voor sociale integratie (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.). De toeleiding gebeurt voornamelijk via het OKAN-onderwijs.

Boslabs hanteert een open werking zonder lidgeld of registratie. Elke woensdagnamiddag start met een gratis gezamenlijke lunch, waarna jongeren in kleine, wisselende groepjes deelnemen aan creatieve activiteiten zoals tekenen, schilderen, muziekproductie of schrijven.

Figuur 9: Boslabs (Het Bos, z.d.)

In het kader van deze thesis is de onderzoeker gedurende meerdere namiddagen aanwezig bij Boslabs. Naast geplande onderzoeksmomenten nemen we deel aan reguliere activiteiten als participerende observator, om de vertrouwensrelatie te versterken. Monitoren integreren thema's van het onderzoek in de reguliere Boslabs-activiteiten, wat bijdraagt aan het vergroten van het draagvlak binnen de organisatie.

2.5. Onderzoeksopzet

“We spelen basket op het plein. En da's altijd met iemand anders. Weet ge wat leuk is meneaer? Dat ik dan iemand anders laat inloggen op mijn box [JBL-speaker]. Dan speelt die zijn favoriete muziek. Zo hoorde ik deze week al Afghaanse muziek enzo.”

(Hassan, interview, 12 maart 2025)

In samenspraak met de monitoren van Boslabs stelden we een onderzoeksgroep samen, rekening houdend met genderidentificatie, woonbuurt, leefsituatie en beschikbaarheid. Gezien de informele werking van Boslabs wordt aanwezigheid niet structureel verwacht, waardoor flexibiliteit nodig was.

Uiteindelijk selecteerden we 11 mogelijke deelnemers. Om de jongeren ruimte te geven om hun deelname te overwegen, planden we **twee startsessies** in. Tijdens de eerste sessie op 18 december werd het project geïntroduceerd door de Boslabs-verantwoordelijke, gevolgd door toelichting van de onderzoeker. Op 22 januari vonden individuele intakegesprekken plaats, in aanwezigheid van een vertrouwde monitor. Twee jongeren besloten tijdens het intakegesprek om alsnog niet deel te nemen omdat ze vreesden dat het onderwerp hen niet lag. Daarom gingen we uiteindelijk aan de slag met een **onderzoeksgroep van negen deelnemers** (waaronder drie monitoren). Een geanonimiseerde lijst van deelnemers is opgenomen in Tabel 2.

Tabel 2: Geanonimiseerde deelnemerslijst

Pseudoniem	Leeftijd	Genderidentificatie	Deelnemer of monitor Boslabs	Nieuwkomer	Woont binnen of buiten ring Antwerpen
Aisha	17 – 19	V	Deelnemer	X	Binnen
Fadumo	17 – 19	V	Deelnemer	X	Binnen
Hassan	13 – 16	M	Deelnemer	X	Binnen
Abdirahman	13 – 16	M	Deelnemer	X	Binnen
Maryam	13 – 16	V	Deelnemer	X	Binnen
Halimo	13 – 16	V	Deelnemer	X	Binnen
Omar	20 – 30	M	Monitor		Buiten
Dahir	20 – 30	M	Monitor	X	Binnen
Katrien	31 – 38	V	Monitor		Buiten

Het onderzoek loopt van december 2024 tot het najaar van 2025 (zie Tabel 3) en wordt dus pas afgerond na het indienen van deze thesis. Tijdens deze thesis ligt de focus op de opdrachten, interviews en bijhorende data. In het najaar volgt dan nog de eindpresentatie in het kader van de subsidievoorwaarden (cfr. Hoofdstuk 2.6.). Hier zijn diverse presentatievormen mogelijk, zoals een muziektrack, raptekst, webarchief, concert, politiserend dossier, podcast of geluidsinstallatie op basis van omgevingsgeluiden.

Tijdens de **intake** werd het onderzoeksopzet toegelicht, evenals het belang van de deelnemers als co-onderzoekers. We bespraken de opnameopdrachten (zie Bijlage 1), de werking van de smartphone-

opnamefunctie en het proces van het aanleveren van audiofragmenten. Opnames moesten uiterlijk enkele dagen vóór de volgende ontmoeting worden ingestuurd, zodat deze tijdig geanalyseerd konden worden.

Tabel 3: Onderzoeksmomenten
Legenda deelnemers: M = monitoren van Boslabs / j = jongeren van Boslabs

Sessies	Aantal Deelnemers	Datum
Introductie HET BOS	11 (3 m, 8 j)	18/12/2024
Intake (+ eerste opdrachten) HET BOS	9 (3 m, 6 j)	22/01/2025
Interview (+ tweede opdrachten) HET BOS	5 (2 m, 3 j)	12/02/2025
Interview HET BOS	9 (3 m, 6 j)	12/03/2025
Samen soundwalken + nabespreking LOCATIE	6 (6 j)	02/04/2025
Extra interview LOCATIE	2 (2 j)	14/05/2025
1 ^e voorstelling van het project HET BOS	9 (3 m, 6 j) + extra	18/06/2025
Eindvoorstelling	?	?

De eerste **individuele interviews** vonden plaats op 12 februari 2025 in Het Bos. Een tweede gespreksronde met de deelnemers volgde op 12 maart. Op 14 mei werd een aanvullend interview afgenomen met twee deelnemers (Aisha en Fadumo) die de eerdere sessie hadden gemist. Eén monitor en één jongere sloegen één interview over. Dit was het gevolg van de vrije en flexibele deelnamevorm binnen Boslabs, evenals andere verplichtingen voor de monitor. Beide betrokkenen leverden wel een geluidsfragment aan. De jongere nam later alsnog met enthousiasme deel aan de Soundwalk en aan de presentatie in juni, waarbij ook de monitor aanwezig was.

We nemen de **interviews** bewust individueel af, omdat we op die manier iedereen de nodige veiligheid bieden in het vertellen van verhalen. Anderzijds proberen we zo ook groepsdenken te voorkomen – een risico van het werken met een kleine groep deelnemers – waardoor sommige stemmen kunnen worden onderdrukt (Wang & Redwood-Jones, 2001). De gesprekken startten

telkens met het gezamenlijk beluisteren van de ingezonden geluidsopnames. Vervolgens volgde een semigestructureerd interview op basis van het SHOWeD-model (Wang, 1999) en richtlijnen van Mortelmans (2020). De volledige lijst richtvragen is terug te vinden als Bijlage 2. De interviews werden opgenomen en uitgeschreven en opnieuw geanalyseerd volgens het SHOWeD-model en volgens de theoretische referentiekaders uit de literatuurstudie.

“Als ik dat hoor, voel ik opnieuw de schok.”

Hassan associeerde het geluid van een tram met een ongeval waarbij hij blijvend letsel opliep.

(Uit een nagesprek van een Soundwalk, 2 april 2025)

Op 2 april organiseerden we een **Soundwalk** met de jonge deelnemers. Hoewel de wandeling oorspronkelijk in hun eigen buurt zou plaatsvinden, werd om praktische redenen gekozen voor de omgeving rond cultuurcentrum Het Bos. De deelnemers namen in duo's deel; monitoren werden niet betrokken. De stille route liep onder meer langs de jachthaven en het MAS. Op een rustige plek volgde telkens een nagesprek met de onderzoeker, waarin deelnemers reflecteerden op wat ze gehoord hadden en op de herinneringen of emoties die deze geluiden oproepen. Een handleiding voor de Soundwalk en het nagesprek is terug te vinden als Bijlage 3.

Op 18 juni 2025 vond in cultuurcentrum Het Bos een **concertavond** plaats in het kader van dit onderzoek. Deze avond werd voorbereid in nauwe samenspraak met de onderzoeksgroep. De voorbereidingsgesprekken verliepen zowel individueel als in groep om zo de onderlinge interactie en betrokkenheid te versterken. Deze concertavond vervulde een dubbele functie: enerzijds was ze onderdeel van het creatieve luik van het onderzoek, waarbij deelnemers *live on stage* aan de slag gingen met zang, dans, rap en beats gebaseerd op hun eigen veldopnamen; anderzijds fungeerde de avond als een eerste publieke presentatie van *Soundvoice*, en bood ze tegelijkertijd een podium aan de werking van Boslabs. Om de publieke aandacht te vergroten, traden twee hedendaagse componisten op die werken met omgevingsgeluid. Daarnaast werden de verzamelde veldopnamen gepresenteerd als *soundscape* in de concertbar.

2.6. Ethische verantwoording

Deze thesis is uitgevoerd in overeenstemming met de **Ethische Code voor Wetenschappelijk Onderzoek** in België. Bij de intakegesprekken hebben we een formeel consentformulier opgesteld voor de deelnemers en dit samen ondertekend (cfr. Bijlage 4). We werkten met minderjarigen, maar omdat het onderzoek volledig werd geanonimiseerd, verkozen we ervoor om geen consentformulier

aan te maken voor de ouders van de deelnemers. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen van de Ethische Adviescommissie Sociale en Humane Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen (z.d.).

De thesis werd aangevat vanuit een **maatschappelijke en persoonlijke motivatie** (Mortelmans, 2020). Het startpunt van de thesis was een maatschappelijke bezorgdheid over hoe jongeren in kwetsbare posities worden beperkt in hun zintuiglijke beleving en expressie; daarnaast vatten we deze thesis aan om de graad van Master in het Sociaal Werk te behalen; en tegelijk speelde onze eigen artistieke achtergrond als *musique concrète*-componist een rol. We waakten over een open houding en vermeden dat persoonlijke voorkeuren en motivaties de data-inzameling beïnvloedden.

Om **onderzoeksbias** te beperken, werden verschillende waarborgen ingebouwd. Zo reflecteerden we systematisch na elke sessie en pasten we triangulatie toe: data werden verzameld op verschillende momenten en geanalyseerd vanuit diverse perspectieven (Mortelmans, 2020). Daarmee beoogden we reactiviteit te minimaliseren (Mortelmans, 2020; Zahle, 2023), onder meer door de interviews met de jonge deelnemers af te nemen zonder aanwezigheid van de monitoren.

De monitoren speelden een actieve rol in het onderzoek. Ze werden betrokken bij de intakes om vertrouwen en draagvlak onder de deelnemers te versterken. Drie monitoren namen daarnaast zelf deel aan het onderzoek; hun perspectieven verrijkten de analyse en vergrootten tegelijk het draagvlak bij de jonge deelnemers.

We creëerden veilige, kritische en creatieve ruimtes (Van Lieshout et al., 2021) en verzetten ons tegen **epistemic injustice**, het onrecht waarbij bepaalde mensen niet als volwaardige kennishouders worden erkend (Fricker, 2007). Dit onderzoek wil jongeren namelijk niet enkel horen via negatieve labels, maar actief en open hun beleving van de stedelijke *soundscape* exploreren. In de interviews trachtten we sociaal wenselijke antwoorden te vermijden - gezien het grote leeftijdsverschil tussen onderzoeker en deelnemers - via indirecte vraagstelling en observaties (Mortelmans, 2020).

De meeste deelnemers waren meertalige jongeren die zich in een **maatschappelijk kwetsbare positie** bevinden. Hun ervaringen werden benaderd als waardevolle bronnen van kennis, waarbij tegelijk oog was voor de fragiele realiteit waarin zij leven (Van Lieshout et al., 2021). Er werd daarom gekozen voor een flexibele en respectvolle houding in de interactie met de deelnemers: het taalgebruik werd afgestemd op hun leefwereld, en het eigenaarschap over de gedeelde inhoud lag steeds bij de jongeren zelf. Deelnemers bepaalden zelf welke veldopnamen of creaties gedeeld

mochten worden en dachten mee over mogelijke publieke presentaties van het onderzoek. Er werd telkens expliciet ruimte geboden om deelname te weigeren, wat de vrijwilligheid garandeerde en de kans op oprechte participatie vergrootte. Bij de interviews werd telkens expliciet toestemming gevraagd om het gesprek op te nemen; deze toestemming werd mondeling verleend en opgenomen.

Zowel op vraag van Boslabs als uit ethische overwegingen **anonimiseerden** we het onderzoek (Mortelmans, 2020). Zo konden de respondenten open vertellen over hun leefwereld, over hun vrienden, familie en transnationale realiteit. Transcripties zijn digitaal bewaard, maar niet als bijlage toegevoegd om discretie te waarborgen. We gaven de deelnemers pseudoniemen die passen bij hun culturele en linguïstische profiel. Dat voorkomt vervreemding en respecteert hun identiteit (Lulle, 2022). We hebben ervoor gekozen om geen beeldmateriaal van het onderzoek te publiceren in deze thesis, om de privacy van de jongeren maximaal te beschermen.

Ten slotte merken we op dat Boslabs, mede door dit onderzoek, een **Europese subsidie** ontving via het European Solidarity Corps. In het subsidiedossier wordt verwezen naar de samenwerking: *“het nieuwe atelier 'Boslabs Myvoice': jongeren een krachtige stem geven en ruimte om hun verhaal kwijt te kunnen. We werken voor de opstart van het nieuwe atelier samen met Lieven Martens, masterstudent aan de Universiteit Antwerpen. Hij onderzoekt voor zijn thesis een nieuw idee 'Soundvoice', een methodiek waarbij (kwetsbare) jongeren worden aangemoedigd hun leefwereld in kaart te brengen via geluidsopnamen.”* Voor dit onderzoek bood de subsidie een belangrijke opportuniteit: ze creëerde draagvlak en gaf Boslabs financiële middelen om extra monitoren aan te nemen. Tijdens het werken aan deze thesis hielden we in het oog dat onze **wetenschappelijke autonomie** bleef vooropstaan: financiële of organisatorische betrokkenheid mocht de ruimte voor reflectie en kritische analyse niet beperken.

3. Onderzoeksresultaten en discussie

Dit hoofdstuk biedt niet alleen een inzicht in wat de respondenten hebben verteld en opgenomen, maar ook in hoe *Soundvoice* begrepen en geïnterpreteerd kan worden.

Omdat in actieonderzoek analyse en interpretatie nauw met elkaar verweven zijn, worden de bevindingen in dit hoofdstuk niet strikt gescheiden van de discussie. Waar relevant, wordt er direct gereflecteerd op de betekenis van de resultaten en worden verbanden gelegd met de literatuur. Vanzelfsprekend ontstonden tijdens het onderzoek ook nieuwe inzichten. Deze nieuwe elementen worden verweven in onze analyse en we onderbouwen deze waar nodig met extra literatuurbronnen.

3.1. Over het maken van veldopnamen en over luisteren

Het verzamelen van de veldopnamen verliep **in eerste instantie moeizaam**. Terwijl sommige deelnemers hun opnames snel aanleverden, lieten anderen aanzienlijk langer op zich wachten. Een aantal deelnemers reageerde helemaal niet op de eerste opdrachten. In sommige gevallen bleek de communicatie via *WhatsApp* (cfr. Hoofdstuk 3.2.) onvoldoende helder, terwijl anderen de opdracht eenvoudigweg vergaten. Deze problemen hielden ook verband met factoren zoals motivatie, zelfvertrouwen, technische vaardigheid en houding ten opzichte van de opdracht. Om deze knelpunten te verhelpen, werd voor enkele deelnemers een **demonstratie-opname** op straat georganiseerd. Deze ingreep zorgde voor meer duidelijkheid omtrent de opdracht en verhoogde de betrokkenheid en enthousiasme. Na deze bijsturing kon dan toch een aanzienlijke hoeveelheid opnamen worden verzameld. Voor toekomstige projecten raden we aan om standaard een korte workshop of demonstratieopdracht te integreren in de intakefase. Deze kan bij voorkeur groepsgewijs worden georganiseerd, bijvoorbeeld als een laagdrempelige, creatieve activiteit.

De inhoudelijke variatie van de veldopnamen is opvallend groot. De verzamelde geluidsfragmenten variëren van opnames in de eigen slaapkamer, tot geluiden van voetbalsupporters, vogels in het park, verkeersgeluiden, roepende mensen op het plein en basketbalspel op het sportveld. Deze auditieve diversiteit toont aan dat de opdrachten (zie Bijlage 1) ruimte lieten voor uiteenlopende interpretaties van wat er precies verwacht werd. Hoewel deze variatie enige methodologische onvoorspelbaarheid met zich meebrengt, beschouwen we dit, mits de nodige nuance, als een meerwaarde voor het onderzoek. Deze diverse veldopnamen vormden de basis voor diverse

gesprekken en discussies. Bovendien droeg deze diverse rijkdom bij aan de kracht van de artistieke presentatie op 19 juni, waar de uiteenlopende klanken het geheel creatief interessanter maakten voor de toehoorder – en op die manier de boodschap van *Soundvoice* versterkten.

De **Soundwalks** werden georganiseerd nadat de individuele opdrachten waren uitgevoerd. Bij een herhaling van deze methode bevelen we aan om de *Soundwalks* voorafgaand aan, of tussen, de opnameopdrachten te plannen. De activiteit bleek namelijk een laagdrempelig en effectief vertrekpunt om zowel de creativiteit als het zelfvertrouwen van jongeren te stimuleren in het capteren en vrij interpreteren van *soundscales*.

Hoewel alle deelnemers dezelfde *Soundwalk*-route volgden, bleek uit de nagesprekken dat hun luisterervaringen uiteenliepen. Dit bevestigt bevindingen uit de literatuur, waarin wordt benadrukt dat de **beleving van geluid per individu aanzienlijk kan verschillen**. De methodiek onderstreept daarmee het belang van aandacht voor subjectieve geluidservaringen en vormt een kritische kanttekening bij pogingen om dergelijke ervaringen te sturen of te uniformeren.

3.2. Over smartphones en WhatsApp

Het gebruik van een **laagdrempelige technologie** als de smartphone verlaagt de participatiedrempel aanzienlijk. Omdat er geen technische voorkennis nodig is, kan een bredere groep deelnemers worden bereikt, wat de inclusiviteit van het proces vergroot. Tegelijkertijd kunnen deze technologieën ook uitdagingen met zich meebrengen, zoals afleiding door het multifunctionele karakter van smartphones en het gebruik van apps zoals *WhatsApp*, die de focus tijdens het proces kunnen verminderen – en uiteraard, men kan er niet van uitgaan dat letterlijk iedereen een smartphone ter beschikking heeft en/of een toestel bezit dat voldoende kwalitatieve opnamen kan maken.

We kozen bewust voor het gebruik van **smartphones** in plaats van te werken met reguliere veldrecorders, omdat alle deelnemers met hun telefoons vertrouwd zijn en deze steeds bij zich dragen. Dit verhoogt de kans op spontane veldopnamen. Niettemin overwegen we bij toekomstige implementaties van *Soundvoice* het gebruik van (betaalbare) veldrecorders, vanwege hun superieure geluidskwaliteit en focus. Nadelen hierbij zijn wel het risico op verlies en de extra logistieke drempels.

De opdrachten werden zowel mondeling besproken als via **WhatsApp** verzonden. Ook de geluidsopnames werden hoofdzakelijk via *WhatsApp* aangeleverd. We stelden echter vast dat *WhatsApp* als communicatiekanaal niet altijd overzichtelijk of betrouwbaar was. Berichten gingen soms verloren, en de communicatie tussen deelnemer en onderzoeker verliep hierdoor niet altijd vlot. We bevelen aan om in de toekomst een specifieke applicatie te ontwikkelen of een bestaande tool (zoals een soundmap-app) te verkennen om communicatie en dataverzameling te stroomlijnen.

3.3. Kwalitatieve data

Soundvoice lijkt rijke data op te leveren; deelnemers spraken vrijuit over hun thuissituatie, zorgen, vriendschappen en buurtsituaties. De veldopnamen waren doorgaans duidelijk en gaven kleur aan de ervaring van de deelnemers. Dit bevestigt de veronderstelling dat geluid een krachtig vertrekpunt is om de leefwereld van jongeren te verkennen. Door geluiden en bijbehorende verhalen vast te leggen, verkrijgt de onderzoeker inzichten in hun ervaringen en leefwereld.

“Het geluid van de regen doet mij denken aan mijn dorp in [thuisland]. Want daar regende het altijd! Maar de regen in België klinkt echt heel anders.”

(Fadumo, interview, 2 april 2025)

Vanwege het **experimentele karakter van deze thesis** lag de nadruk tijdens het onderzoek primair op het verkennen van de nieuwe methode, het identificeren van relevante vraagstellingen en het zoeken naar linken met de leefwereld. Voor vervolgonderzoek kan worden gekozen voor een meer gerichte formulering van de onderzoeksdoelen en datawensen. Om de betrouwbaarheid van de methode te versterken, is het aanbevolen in toekomstige studies te experimenteren met diverse onderzoeksgroepen en vraagstellingen, waarmee de toepasbaarheid en externe validiteit van het onderzoek kan worden vergroot (Mortelmans, 2020).

3.3.1. Data over de ervaring van de soundscape

“Een vriend van me kwam me bezoeken in de stad. Hij kon niet buiten komen. Het was gewoon: veel te veel mensen, veel te veel auto’s, muziek, roepen!”

(Dahir, interview, 12 februari 2025)

Tijdens de intakegesprekken gaven acht van de negen respondenten aan dat ze Antwerpen als te luid ervaren; slechts één deelnemer vond de stad te stil. Een opvallende vaststelling. Maar in latere interviews en opdrachten gaven meerdere deelnemers – ook zij die aanvankelijk over overmatige

luidheid spraken – aan dat ze Antwerpen juist als te stil ervaren en bijvoorbeeld de levendige *soundscape* van hun thuisstad misten. Dit doet vermoeden dat **sociaal wenselijke antwoorden** een rol speelden tijdens de eerste gesprekken.

Deze bevinding onderstreept het belang van **nuance bij bevragingen rond stilte en luidheid**. Zoals Schulte-Fortkamp aangeeft, is ‘lawaai’ een persoonlijk construct dat wordt gevormd door individuele voorkeuren voor wenselijke en niet-wenselijke geluiden (Quint, 2019). Het wordt pas echt betekenisvol en verrijkend wanneer we deelnemers laten reflecteren op welke geluiden ze aangenaam of storend vinden. Daarbij noemen ze onder meer: de remmende tram en toeristen (negatief), JBL-boxen en het geluid van een basketbal op het plein (positief), en geluiden zoals luide burens, de schoolbel of de discobar bij Boslabs, die zowel positief als negatief worden ervaren. Vogels worden overwegend positief benoemd.

“Er belden eens mensen aan die kwamen vragen of het luid was in de straat. Zo van, Hey wij komen hier een appartement bezoeken en vroegen ons af of je die tram hier om de hoek, of je die hard hoort? Dan heb ik geantwoord: Ja, natuurlijk hoort ge dat. Ge moet niet in een stad komen wonen wanneer je de geluiden van de stad niet wil horen!”

(Katrien, interview, 12 februari 2025)

Toch blijkt dat sommige deelnemers behoefte aan stilte hebben. Zo vertelde Aisha over haar frequente hoofdpijn in lawaaierige omgevingen. Ze kende geen oplossingen zoals *noise-cancelling* hoofdtelefoons, net als Fadumo, die bij hetzelfde interview aanwezig was. Hoewel de literatuur stelt dat deze technologie wijdverspreid en vaak gebruikt wordt (Lonbois, 2024; Martin, 2025), suggereren deze uitspraken dat de toegang ertoe contextgebonden is. Dit wijst op een **ongelijkheid in de omgang met geluidsprikkels** en sluit aan bij het inzicht dat de beleving van de stedelijke *soundscape* mede bepaald wordt door de sociale en materiële context.

Vervolgens gingen we samen op zoek naar een **stilteplek** in de buurt van waar Aisha en Fadumo wonen. We consulteerden de kaart van stilteplekken in Antwerpen (Antwerpen morgen, z.d.) en kwamen uit bij de dichtstbijzijnde locatie: Sint-Fredegandus, een kerk en begraafplaats. Fadumo en Aisha barstten in lachen uit: *“Alsof wij daar welkom zijn!”* Wanneer de onderzoeker hierop doorvroeg, antwoordden ze: *“Ja oké, zelfs áls we daar welkom zijn — wie wil er nu ontspannen in een kerk of op een begraafplaats?!”* Deze reactie illustreert dat stilteplekken niet universeel aanspreken, maar context- en cultuurgebonden zijn. Het is een uitdaging voor stedelijk beleid om ook in stilteplekken voldoende ruimte te bieden voor diversiteit.

Op het eerste gezicht zijn er **geen significante verschillen tussen de inzendingen en antwoorden van de deelnemers en die van de monitoren**. Beide groepen leverden op gelijkaardige wijze input. Dit is mogelijk te verklaren door het feit dat de Boslabs-monitoren bewust werden geselecteerd op hun nauwe aansluiting bij de leefwereld van de jongeren. Wel verschillend: twee van de drie monitoren wonen niet langer bij hun ouders, wat hun perspectief op geluid in de woonomgeving beïnvloedt. Opvallend is dat de monitoren uitgesprokener standpunten innemen over hoe een stedelijk geluidslandschap idealiter zou kunnen klinken. Hierbij denken we dat leeftijd, ervaring en eigenaarschap deze standpunten beïnvloeden.

Soundvoice levert geen universele waarheden op, maar genereert inzichten die sterk afhankelijk zijn van de individuele situatie en persoonlijke beleving. Hierdoor functioneert *Soundvoice* als een instrument voor **convivialiteit**. In de context van de moderne stad, waar anonimiteit en versnippering vaak domineren, kan zo'n instrument van grote waarde zijn. *Soundvoice* stimuleert interactie en betrokkenheid door mensen te verbinden via hun unieke geluidservaringen, en kan daarmee bijdragen aan het versterken van sociale cohesie.

3.3.2. Data over de leefwereld

“... *het is zo stil. Ik moet denken aan iets heel ergs.*”

Waarop Abdirahman begint te vertellen over een steekpartij bij hem in de buurt.

(Uit een interview met Abdirahman, 2 april 2025)

Wanneer we de *soundscape* bespraken, versprongen de gesprekken al snel naar de thuissituatie, de burens, de straat. Hier gaan we in dit stukje dieper op in.

Tijdens de Soundwalk viel het de meeste deelnemers op dat het in de omgeving rond Het Bos — met name aan de jachthaven — **aanzienlijk stiller is dan in hun eigen buurt**. Deze observatie sluit aan bij bevindingen uit de literatuur, waarin wordt beschreven hoe de *soundscape* van een omgeving sterk samenhangt met de sociale en ruimtelijke samenstelling ervan. De buurt rond Het Bos verschilt qua bevolkingssamenstelling en stedelijke invulling duidelijk van de meeste wijken waaruit de deelnemers afkomstig zijn, en dat vertaalt zich hoorbaar. In de nagesprekken gaven twee deelnemers aan dat zij deze relatieve stilte als prettig ervoeren. Drie anderen benoemden de stilte juist als saai. Één deelnemer hoorde geen verschil. Dit spanningsveld tussen rust en stilte wordt besproken in de literatuur, waarin wordt gewezen op de uiteenlopende betekenissen die mensen toekennen aan geluidsomgevingen, afhankelijk van hun achtergrond, levensstijl en referentiekader.

Tijdens een interview toonde Dahir zich aanvankelijk zenuwachtig: hij kijkt weg en geeft korte antwoorden. Pas bij de vraag of er een verschil is tussen het geluid in Antwerpen en zijn thuisstad, kwam hij los. Hij antwoordde dat het in België vooral intermenselijk stiller is, en begon vervolgens uitgebreid te vertellen over zijn lange wachttijd op een verblijfsvergunning, zijn tocht naar België en de problemen met papieren. De focus van het gesprek verschoof volledig. Het lijkt erop dat hij **'stilte' ook symbolisch ervaart** — als het zwijgen van de overheid over zijn situatie.

Dahir ging verder: *“OK, soms op café of feestjes is het wat luider. Maar op straat, als ik gewoon ‘hallo’ of ‘goedemorgen’ zeg, kijken ze mij aan alsof ik lastigval.”* In zijn thuisstad is het net omgekeerd: het is daar onbeleefd om níet te groeten. *“‘Salam Alaikum’ zeggen is verplicht. Als je dat niet doet, denken mensen dat je vreemd bent. We begroeten elkaar juist om elkaar veilig te laten voelen.”* Het verhaal van Dahir onderstreept hoe stilte of geluid diepere betekenissen krijgen en hoe **auditieve omgangsvormen cultureel bepaald** zijn.

Het nagesprek met Maryam na de Soundwalk verliep aanvankelijk stroef: ze reageerde kortaf, eerder **defensief** en stelde herhaaldelijk vragen over het waarom van bepaalde vragen. Uit navraag bleek dat ze een moeilijke schoolsituatie doormaakt. *“Alles wat ik doe is fout volgens de die [haar leerkrachten]”*. Tijdens een latere ontmoeting nodigden we haar uit om op te treden tijdens de *Soundvoice*-voorstelling van 18 juni, aangezien ze graag zingt. Die uitnodiging maakte haar zichtbaar enthousiast. Vanaf dat moment toonde ze meer betrokkenheid en interactie met andere deelnemers. Deze wending suggereert meerdere zaken: ten eerste dat *Soundvoice* kan breken met een vingerwijzende context; ten tweede dat het format van een *Soundwalk* met nagesprek als te invasief kan worden ervaren; en ten derde dat een vorm van creatieve expressie als ‘beloning’ motiverend kan werken. Met deze inzichten moet rekening worden gehouden bij een herhaling van de methode.

Omar woont met zijn familie in een wijk net buiten de Ring. Voor de opdracht om een geluidsopname te maken van zijn favoriete plek, maakte hij een opname van een paar minuten van de stilte op zijn kamer. Wanneer we hem dan naar zijn buurt vragen, vertelde hij vooral over zijn kamer en zijn liefde voor stilte, wat aantoont dat *Soundvoice* een handzame techniek kan zijn om te peilen naar de **intieme leefwereld**: *“Tekenen is mijn ding. Alleen zijn en stilte, dat is het voor mij! Ik luister soms wel naar muziek, vooral buiten met hoofdtelefoon op, zodat ik in mijn bubbel zit. Mijn straat is erg druk, daar heb ik minder mee.”* Op de vraag of hij Boslabs niet te druk vindt, antwoorde hij: *“Ja, dat is waar. Maar hier kan ik mijn ding doen op een veilige manier. Ik kom hier bewust om uit mijn comfortzone te komen. Dat heb ik nodig.”*

Fadumo vertelde dat toen ze voor het eerst een optreden op een plein in haar (Antwerpse) buurt hoorde, ze in eerste instantie dacht dat het ging om een trouwfeest of een begrafenis. In haar geboortestad was livemuziek in de openbare ruimte namelijk zeldzaam en werd die voornamelijk ingezet tijdens ceremoniële gelegenheden, bij de oproep tot gebed of tijdens manifestaties. Wat haar opviel, was dat de meeste mensen in haar buurt nauwelijks aandacht leken te besteden aan de muziek. *“Voor hen leek het alsof dit de normaalste zaak van de wereld was,”* merkte ze op. *“Maar dat is het helemaal niet! Ik vond dat echt grappig. Opeens mocht muziek klinken, terwijl het daar anders super stil is!”*

Nog over muziek maken op het plein verwees Halimo naar De Groenplaats. *“Mogen wij daar nog wel geluid maken?!”* Ze sprak over de *“witte zangfeesten”* en kerstmarkten die er plaatsvinden. *“Ja, da’s precies het enige wat daar mag. Saaie muziek, toeristen... Ik hoor daar nooit iets anders. Daarom blijf ik daar liefst weg.”* Op Google Maps wees ze vervolgens een plein in haar buurt aan. *“Daar! Daar ben ik graag. We roepen allemaal naar elkaar. Het is echt lachen.”* Dit illustreert hoe we kunnen peilen naar plaatsgevoel, de subjectieve en emotionele band die mensen hebben met een plek (Chen et al., 2024; Rocca & Botelho, 2025). Daarnaast hintten deze opmerkingen naar het feit dat **geluid kan onthullen wie of wat ‘zichtbaar’ is, en wie of wat niet** (LaBelle, 2018). Toegang tot de publieke ruimte impliceert gehoord worden. Dit kan zich manifesteren in expliciete vormen, zoals luide straatprotesten, maar ook in alledaagse praktijken, zoals spelen en gesprekken voeren op een plein, of – in dit geval – muziek maken op de Groenplaats. Volgens Halimo zijn de mensen waar ze zich goed bij voelt dus onzichtbaar op de Groenplaats.

“Het geluid van de Moskee. 5 keer per dag! Dat geluid, dat hoort ge wel vanop 1 kilometer afstand. Als kind vond ik dat wel magisch zo. Maar de laatste jaren? Ik vond het gewoon luid!”

(Fadumo, interview, 14 mei 2025)

Uit gesprekken met **deelnemers met een migratieachtergrond** bleek dat bepaalde geluiden hen spontaan terugbrengen naar hun land van herkomst. Geluid fungeert als een krachtige **ervaring van herinneringen en emoties**, en onthult hoe mensen betekenis en identiteit verankeren in hun zintuiglijke beleving. In literatuur van Palmberger (2022) en Järviluoma (2022) vinden we effectief dat de akoestische ervaring van de stad herinneringen kan oproepen aan plaatsen, emoties of geluiden uit de thuiscontext — wat des te relevanter is wanneer die plaatsen niet langer fysiek bestaan, of wanneer het gaat om verhalen die zelden gehoord worden. Zo vertelde Fadumo over de regen in haar thuisdorp, geïnspireerd door het geluid van water tijdens een Soundwalk. Aisha sprak over de burgeroorlog die ze ontvlucht is, bij het horen van een luide wagen. Hassan vertelde over een

ongeval in zijn thuisland, naar aanleiding van het geluid van een remmende tram. Abdirahman mijmerde over zijn thuisland na het luisteren naar stilte. Maryam is blij hier te zijn, zegt ze, terwijl ze een ringtone hoorde — in haar dorp hadden ze geen smartphones. Alle jongeren gaven daarnaast aan dat hun ouders thuis naar muziek uit het land van herkomst luisteren. Feld (2005) stelt dat **geluid een belangrijke rol speelt in het toe-eigenen en verpersoonlijken van ruimte**, waardoor deze ruimte wordt getransformeerd tot een plaats die verbonden is met het land van herkomst, het thuisland of het land van ouders en familieleden.

3.4. Opmerkingen, mogelijke toepassingen en suggesties

Soundvoice kan een waardevolle afwisseling vormen naast bestaande participatieve methoden zoals *Photovoice*. Terwijl *Photovoice* zich richt op het visuele aspect van de leefomgeving, biedt *Soundvoice* de **mogelijkheid om op een creatieve manier met de *soundscape* aan de slag te gaan**.

We vermoeden dat *Soundvoice* **een handzame methode kan zijn voor de opbouw van *grounded theory***. De rijke data, bestaande uit veldopnamen en bijbehorende verhalen, kunnen met *grounded theory*-methoden systematisch worden gecodeerd en geanalyseerd om zo tot diepgaande concepten en theorieën te komen (Charmaz, 2014; Wang & Burris, 1997). Deze combinatie maakt het mogelijk om via participatieve processen toegang te krijgen tot de leefwereld van deelnemers, waarbij *grounded theory* helpt de complexe gegevens te structureren en een verklarend kader te ontwikkelen (Creswell & Poth, 2018). Bovendien stimuleert *Soundvoice* betrokkenheid van deelnemers, terwijl *grounded theory* zorgt voor rigoureuze analyse en theoretische verdieping, waardoor beide methoden elkaar versterken bij het onderzoeken van sociale ervaringen en betekenisgeving.

Geluid is alomtegenwoordig, en juist daarin ligt de kracht van *Soundvoice*: **het maakt het alledaagse hoorbaar en tastbaar**. Geluid stelt zowel de onderzoekers als de deelnemers in staat om subjectieve belevingen en betekenissen van plaats en ruimte te verkennen, wat de dialoog en betrokkenheid binnen het participatieve proces versterkt. Door de zintuiglijke en emotionele dimensies van geluid worden bovendien ook niet-verbale aspecten van ervaring en communicatie toegankelijk gemaakt.

In de **kleinschalige en specifieke context** van ons pilootproject heeft *Soundvoice* zich als bijzonder effectief bewezen. Deze bevinding suggereert dat er potentieel is om de methode te herhalen en verder te verfijnen binnen andere groepen en contexten. Want het daadwerkelijke duurzame effect

en de waarde van deze methodiek kunnen pas met zekerheid worden vastgesteld na meerdere toepassingen en grondige evaluaties in verschillende situaties.

Hierbij aansluitend merken we op dat de **relatie tussen het onderzoek en het verkrijgen van een subsidie** voor Boslabs het enthousiasme bij de onderzoekspartner aanzienlijk heeft versterkt. De toegekende subsidie vergrootte niet alleen de bereidwilligheid om deel te nemen aan het project, maar zorgde ook voor een breed draagvlak, aangezien de onderzoekspartner extra middelen ontving voor haar algemene werking. De evaluatie van dit pilootproject vanuit Boslabs is dan ook bijzonder positief. En zelf geven ze ook aan dat de verkregen subsidies hun enthousiasme vergrootte. Een herhaling van de methode in dezelfde of andere context zal uitwijzen in hoeverre dit enthousiasme en draagvlak behouden blijven wanneer er geen gerelateerde subsidiëring of andere extra middelen beschikbaar worden gesteld.

De **Soundwalk** betekende een verdieping van de gehanteerde methode en bleek een effectief middel om aanvullende data te capteren. Hoewel *Soundwalking* oorspronkelijk is opgevat als een artistieke performance, toonden de nagesprekken aan dat ze ook waardevolle inzichten opleverden. Ze boden niet alleen een beeld van hoe respondenten geluid ervaren, maar onthulden ook data over hoe deze ervaringen verbonden zijn met hun persoonlijke leefwereld.

Het **gezamenlijke interview** van 14 mei leverde waardevolle nieuwe inzichten op, waarbij het gesprek in een kleine groep (2 jonge deelnemers en 1 onderzoeker) zorgde voor extra dynamiek. Wel moet worden opgemerkt dat deze twee jonge deelnemers ook buiten Boslabs een hechte vriendschapsband onderhouden, wat onmiskenbaar invloed had op hun wederzijdse interactie en openheid. Voor een diepgaand *Soundvoice*-onderzoek lijkt het aangewezen om individuele interviews af te wisselen met gesprekken in kleine groepen, zodat zowel persoonlijke als collectieve perspectieven tot hun recht komen.

Soundvoice kan bijdragen aan **het versterken van de doelgroep**. Het biedt deelnemers de mogelijkheid om in gesprek te gaan over hun dagelijkse realiteit, frustraties en dromen. Hoewel er aanwijzingen zijn dat dit proces werkt, is er meer onderzoek nodig om te begrijpen in welke mate en op welke manier *Soundvoice* daadwerkelijk leidt tot empowerment.

Op breder maatschappelijk niveau biedt *Soundvoice* waardevolle aanknopingspunten om de **samenleving te versterken**. Door de *soundscape* centraal te stellen, maakt *Soundvoice* een leefwereld hoorbaar en zichtbaar, waardoor bijvoorbeeld ondererkende groepen gehoord kunnen

worden. Deze methode kan sociale cohesie stimuleren door mensen uit verschillende achtergronden te verbinden via hun gedeelde en unieke geluidservaringen. Bovendien draagt het gezamenlijke luisteren en reflecteren bij aan een beter begrip van de lokale leefomgeving en de onderlinge relaties binnen gemeenschappen en in buurten. Zo kan *Soundvoice* bijdragen aan het creëren van bewustzijn, wederzijds respect en betrokkenheid, wat essentieel is voor het versterken van maatschappelijke verbondenheid en participatie.

Een aandachtspunt is hoe om te gaan met identiteit en de veranderlijkheid van de *soundscape*. Stadsomgevingen zijn constant in beweging — denk aan gentrificatie, mobiliteit of veranderend gebruik van publieke ruimte. *Soundvoice* kan hier een onderzoeksinstrument zijn dat via ***lived experience*** inzicht biedt in deze dynamieken. Bij stadsplanning of buurtoverleg kan de methode dienen als participatief hulpmiddel om bewoners actief te betrekken bij veranderingen in hun leefomgeving. Daarnaast biedt *Soundvoice* mogelijkheden voor buurtversterkende activiteiten, zoals workshops of trajecten met jongeren, waarin luisteren, reflectie en creatie centraal staan.

Soundvoice maakt het mogelijk om belevingen en verwachtingen hoorbaar te maken die normaal gesproken overstemd worden door dominante narratieven. Hieruit leiden we af dat *Soundvoice* **een politiserend potentieel** heeft. Door ondererkende deelnemers uit te nodigen om hun omgeving te beluisteren en te bevragen, kunnen ze een positie innemen ten opzichte van mainstreamideeën. Deze bevindingen kunnen gedeeld worden met het oog op verdere (beleids)handelingen. De *soundscape* en de ervaring hiervan worden zo een middel om machtsverhoudingen, uitsluiting of gentrificatie bespreekbaar te maken. Deze politiserende functie is echter nog niet getest binnen het kader van onze thesis. Verdere verkenning is noodzakelijk om dit potentieel ten volle te begrijpen en te benutten.

Deze thesis, uitgevoerd met jonge nieuwkomers, toont het potentieel van *Soundvoice* binnen het **transnationaal sociaal werk**. Door geluid als vertrekpunt te nemen, kunnen ongehoorde stemmen — zowel letterlijk als figuurlijk — gehoord worden. Jongeren kunnen hun ervaringen verwoorden, bezorgdheden delen en frustraties uiten. Tegelijkertijd biedt dit ook de bredere sociale omgeving — zoals hulpverleners, leerkrachten en organisaties — de kans om te leren van deze nieuwe perspectieven. Dit creëert mogelijkheden voor valorisatie en brede inzet van de methode in uiteenlopende sectoren.

Op basis van de bevindingen en beperkingen van deze thesis worden de volgende aanbevelingen geformuleerd voor **toekomstig onderzoek**: Voer in verschillende stedelijke contexten

vervolgonderzoek uit om de generaliseerbaarheid en duurzaamheid van de *Soundvoice*-methode te toetsen. Hierbij verdient het de voorkeur om diverse demografische groepen te betrekken, om op die manier variaties in beleving en participatie te onderzoeken. Onderzoek hoe *Soundvoice* kan bijdragen aan beleidsbeïnvloeding en maatschappelijke verandering. Verken de inzet van aanvullende (digitale) tools en methodes om het participatieve karakter en de toegankelijkheid van *Soundvoice* te verbeteren. Stimuleer samenwerking tussen onderzoekers uit verschillende disciplines, zoals geluidstudies, sociologie, jeugdzorg, stedelijk en sociaal-cultureel werk, om het multidimensionale karakter van geluid en leefwereldbeleving integraal te benaderen. Verdiep het inzicht in de rol van geluid bij het oproepen van herinneringen en het vormen van sociale identiteiten binnen transnationale en diverse gemeenschappen.

Deze aanbevelingen bieden handvatten voor het verder ontwikkelen van *Soundvoice* als een relevant instrument binnen het stedelijk sociaal werk, dat de complexe wisselwerking tussen de *soundscape*, de identiteit en de leefomgeving inzichtelijk maakt.

3.5. SWOT-analyse Soundvoice

Tot slot geven we door middel van een SWOT-analyse (Helms & Nixon, 2010) inzicht in de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van *Soundvoice* (voor een overzicht, cfr. Tabel 4). Deze reflectie draagt bij aan de evaluatie en verdere verfijning van *Soundvoice* binnen het sociaal werk.

Sterktes

Soundvoice is een participatieve methode die jongeren een actieve rol geeft en hen eigenaarschap biedt over hun eigen geluid en verhaal. Door actief deel te nemen aan het onderzoeksproces – via geluidsopnamen, soundwalks en interviews – genereren zij rijke, contextgebonden data die diepgaand inzicht bieden in zowel de stedelijke *soundscape* als in hun leefwereld. Geluid fungeert hierbij als een laagdrempelig en expressief startpunt voor *lived experiences*. Dit is met name waardevol voor meertalige jongeren of jongeren met diverse achtergronden. De methode stimuleert reflectie en kan zo bijdragen aan bewustwording, zelfinzicht en emancipatie.

Zwaktes

Hoewel *Soundvoice* waardevolle inzichten oplevert, zijn er ook enkele aandachtspunten. De specifieke focus op geluid stelt bepaalde technische en interpretatieve eisen. Niet alle jongeren

voelen zich comfortabel bij het maken van veldopnamen, wat kan leiden tot ongelijke representatie binnen de dataset. In ons onderzoek bleek dit uit de uiteenlopende mate van initiële deelname: sommige jongeren leverden meteen meerdere opnames aan, terwijl anderen aanvankelijk nauwelijks iets instuurden. Technologische barrières, zoals het ontbreken van een geschikte smartphone of opnameapparatuur, versterken deze ongelijkheid. Daarnaast bestaat het risico van sociale wenselijkheid: deelnemers kunnen hun input en antwoorden afstemmen op wat zij denken dat verwacht wordt. Veldopnamen zijn bovendien sterk contextafhankelijk, waardoor ze zonder voldoende duiding vatbaar zijn voor foutieve interpretaties – een uitdaging die vergelijkbaar is met die bij het beeldmateriaal in *Photovoice* (Wang & Burris, 1997). Tot slot brengt het werken met persoonlijke veldopnamen ethische en privacygerelateerde risico's met zich mee, die zorgvuldige afweging en begeleiding vereisen.

Kansen

Soundvoice is een veelzijdige methode die inzetbaar is binnen en tussen diverse domeinen, zoals sociaal werk, stedelijk onderzoek, onderwijs, jeugdzorg en kunst. Door het koppelen van geluid aan persoonlijke verhalen kan een krachtig middel ontstaan om beleidsmakers en professionals te sensibiliseren. De verbeeldingsrijke aanpak kan politiserend werken, doordat *lived experiences* hoorbaar gemaakt worden. Tegelijk kan de methode sociale cohesie bevorderen: via participatie en het delen van geluiden ontstaat wederzijds begrip en erkenning tussen verschillende groepen. *Soundvoice* is bovendien bruikbaar met uiteenlopende doelgroepen, waaronder jongeren, nieuwkomers en mensen in kwetsbare situaties. De brede toepasbaarheid op thema's zoals armoede, gezondheid, welzijn, ontspanning en jongerenwerk onderstreept de maatschappelijke relevantie. Dankzij digitalisering wordt het verzamelen, bewerken en verspreiden van geluidsoptnames steeds eenvoudiger, wat de praktische inzetbaarheid van de methode verder vergroot.

Bedreigingen

De interpretatie van geluidsfragmenten is sterk contextgevoelig, waardoor zonder voldoende toelichting misverstanden kunnen ontstaan. Bovendien is de methode moeilijk generaliseerbaar, gezien haar toepassing met een specifieke en kleine onderzoeksgroep. Dit levert context-, tijd- en plaatsgebonden input op. Daarnaast bestaat het risico dat *Soundvoice* wordt ingezet als ogenschijnlijk participatief instrument, terwijl daadwerkelijke impact of inspraak uitblijft. In dat geval kan het een vals gevoel van gemeenschapsversterking creëren bij de organiserende instantie. De

methode vraagt bovendien om intensieve begeleiding, zowel tijdens het proces als bij de verwerking van het materiaal. Dit vergt tijd, middelen en specifieke vaardigheden van de begeleiders – voorwaarden die in de praktijk niet altijd voorhanden zijn.

Tabel 4: Een SWOT-analyse van Soundvoice

<p style="text-align: center;">Sterke Punten</p> <p style="text-align: center;">Rijke data</p> <p style="text-align: center;">Eigenaarschap over het eigen geluid</p> <p style="text-align: center;">Participatief</p> <p style="text-align: center;">Emanciperend potentieel</p> <p style="text-align: center;">Doelgroep centraal</p> <p style="text-align: center;"><i>Lived experiences</i></p> <p style="text-align: center;">Stimuleert reflectie</p>	<p style="text-align: center;">Zwakke Punten</p> <p style="text-align: center;">Specifieke aandacht op geluid</p> <p style="text-align: center;">Technische barrières</p> <p style="text-align: center;">Gevaar voor ongelijke representatie</p> <p style="text-align: center;">Gevaar voor sociale wenselijkheid</p> <p style="text-align: center;">Privacy en ethische risico's</p>
<p style="text-align: center;">Kansen</p> <p style="text-align: center;">Bruikbaar in of met verschillende domeinen</p> <p style="text-align: center;">Bruikbaar met verschillende doelgroepen</p> <p style="text-align: center;">Politisering</p> <p style="text-align: center;">Versterken sociale cohesie</p> <p style="text-align: center;">Digitalisering vergemakkelijkt werking</p>	<p style="text-align: center;">Bedreigingen</p> <p style="text-align: center;">Interpretatie is contextgevoelig</p> <p style="text-align: center;">Moeilijk generaliseerbaar</p> <p style="text-align: center;">Vals gevoel van impact</p> <p style="text-align: center;">Intensieve begeleiding en verwerking</p> <p style="text-align: center;">Specifieke vaardigheden van de begeleiders</p>

Conclusie

Soundvoice is een innovatieve methode die jongeren een podium biedt om hun leefwereld hoorbaar te maken via geluid. De sterktes van de methode liggen in de combinatie van creativiteit, eigenaarschap, *lived experiences* en diepgang; waardoor jongeren op een toegankelijke manier kunnen reflecteren, communiceren en emanciperen. De methode levert rijke, contextgebonden data op.

Tegelijkertijd is het belangrijk om de beperkingen van de methode niet te onderschatten. De focus op geluid stelt specifieke technische en ethische eisen, en het risico op ongelijkheid in deelname en

interpretatie is reëel. Zonder voldoende ondersteuning kan de impact beperkt blijven, of zelfs onbedoeld misleidend zijn.

Desondanks biedt *Soundvoice* veelbelovende kansen voor toepassing in diverse sectoren en met uiteenlopende doelgroepen. Op voorwaarde van een duurzaam begeleid en zorgvuldig ingebed proces, met oog voor ethiek en reële participatie. Zeker in een tijd van doorgedreven digitalisering en waarin creatieve methoden hun waarde hebben, kan Soundvoice bijdragen aan het versterken van sociale cohesie en zelfs politiserend werken – al is er vervolgonderzoek nodig om deze aspecten te onderbouwen.

Besluit

Deze thesis heeft zich gericht op het onderzoeken van *Soundvoice* als methodologisch instrument om de ervaring van de stedelijke *soundscape* door jongeren in kaart te brengen, met bijzondere aandacht voor de relatie tussen deze ervaring en hun persoonlijke leefwereld. In dit besluit bespreken we de antwoorden op de centrale onderzoeksvraag en de daarbij horende deelvragen systematisch aan de hand van de empirische bevindingen en theoretische inzichten.

Geeft Soundvoice inzicht in hoe jongeren de stedelijke soundscape ervaren, en welke relatie bestaat er tussen deze ervaring en hun persoonlijke leefwereld?

Het onderzoek heeft aangetoond dat *Soundvoice* jongeren effectief uitnodigt om op een actieve en creatieve wijze hun stedelijke leefomgeving via geluid te exploreren. Door het voeren van gesprekken over persoonlijke ervaringen, herinneringen en emoties verbonden aan specifieke plekken en geluiden, schetst de methode een beeld van de wijze waarop jongeren hun *soundscape* beleven en betekenis geven binnen hun eigen leefwereld. In het werken met anderstalige jongeren, bracht het onderzoek een inkijk in hun transnationale realiteit.

Hoe wordt de relatie tussen de stedelijke soundscape en de persoonlijke leefwereld beschreven in wetenschappelijke literatuur?

De literatuur benadrukt dat de *soundscape* drager is van sociale betekenissen, identiteit en emotionele resonantie (Peterson & Wang, 2017; Schafer, 1977). Luisteren is een bewuste en actieve praktijk, die diepgaande inzichten biedt in de relatie tussen mensen en hun sociale omgeving (Chen et al., 2024; Feld, 2005; Kang & Aletta, 2016; Truax, 1999). Geluiden activeren binnen een zintuiglijke ervaring persoonlijke en collectieve herinneringen en beïnvloeden daarmee het plaatsgevoel (Bruce & Davies, 2014; Chen et al., 2024; Peterson & Wang, 2017; Rocca & Botelho, 2025). Bevindingen uit ons onderzoek onderschrijven dit inzicht door te illustreren hoe geluid als medium een brug slaat tussen de persoonlijke leefwereld, de omgeving en de sociale context.

Welke onderzoeks- en praktijkgerichte methodes zijn geschikt om de ervaring van de stedelijke soundscape te onderzoeken?

Soundvoice haalt de basis uit *Photovoice* en integreert verschillende methodologische strategieën, zoals *soundwalks* en veldopnamen, die worden ondersteund door een zintuiglijke benadering en het

gebruik van laagdrempelige technologieën zoals smartphones. Deze combinatie faciliteert een exploratieve en interpretatieve houding bij deelnemers. Door deze technieken te combineren, biedt *Soundvoice* een robuust kader voor het in kaart brengen van zowel de subjectieve als sociale dimensies van de stedelijke *soundscape* en hoe deze wordt ervaren.

In hoeverre voldoet Soundvoice aan de kernkenmerken van actieonderzoek zoals beschreven in de literatuur?

Soundvoice voldoet aan de fundamentele principes van actieonderzoek, waaronder participatie, cyclische reflectie en een mogelijke focus op sociale transformatie. Ons onderzoek bood jongeren inspraak en gaf een podium aan hun eigen ervaringen, waarmee het onderzoek dynamisch en sterk verbonden bleef met de leefwereld van de deelnemers. *Lived experiences* van de onderzoeksgroep vormden de basis van de analyse van theorie en praktijk. Dit legitimeert *Soundvoice* als een methodologisch instrument binnen actieonderzoek.

Welke maatschappelijke waarde heeft Soundvoice, en hoe wordt deze waarde ondersteund door literatuur en praktijkvoorbeelden?

De maatschappelijke waarde van *Soundvoice* ligt in haar capaciteit om jongeren op een laagdrempelige en creatieve wijze te betrekken bij hun leefomgeving, waarbij zij zelf hun stem kunnen laten horen binnen het maatschappelijke discours. Door het hoorbaar en zichtbaar maken van geluiden uit hun directe leefwereld ervaren deelnemers hun buurt en worden zij gestimuleerd tot participatie en reflectie over hun persoonlijke leefwereld. Dit sluit aan bij sociaal-artistieke en sociaal-culturele praktijken die zich richten op inclusie en maatschappelijke betrokkenheid. Zowel uit de literatuur, als uit de praktijk, als uit de positieve respons vanuit Boslabs leren we dat de methode energie en betrokkenheid kan mobiliseren, al moeten we deze waardering plaatsen binnen haar context. De waardering vanuit Boslabs moeten we ook interpreteren binnen de positieve invloed van het feit dat ze met verkregen subsidies - waarvan deze thesis een van de doorslaggevende factoren was - extra middelen konden vrijmaken voor hun globale werking.

Algemeen besluit

Deze thesis toont aan dat **Soundvoice** een waardevol instrument is voor het verkennen van de stedelijke *soundscape* door de ogen – of beter: de oren – van jongeren.

Door een **participatieve en zintuiglijke benadering** schijnt de methode haar licht op de relatie tussen geluid en de persoonlijke leefwereld. De stedelijke *soundscape* fungeert daarbij niet alleen als onderzoeksobject, maar ook als medium voor expressie, reflectie en verbinding. *Soundvoice* genereert op die manier niet enkel kennis, maar kan ook bijdragen aan sociale inclusie en betrokkenheid in een stedelijke context.

De **sterkte** van de methode ligt in haar laagdrempelige en creatieve karakter, dat jongeren op een directe manier betreft. De inzet van veldopnamen, *soundwalks*, semigestructureerde interviews en creatieve expressie levert rijke, contextgebonden data op. Tegelijkertijd wordt ruimte gecreëerd voor eigenaarschap en bewustwording bij de deelnemers. In die zin positioneert *Soundvoice* zich als een veelbelovend instrument binnen domeinen zoals sociaal werk, educatie, armoedebeleid, jeugdzorg, stedelijk beleid en artistieke praktijk.

Daarnaast kent deze thesis **beperkingen**. De kleinschalige en contextspecifieke uitvoering binnen Boslabs beperkt de generaliseerbaarheid van de bevindingen. Bovendien maakte de korte looptijd het moeilijk om duurzame impact of langetermijneffecten grondig te evalueren. Uit valkuilen zoals verschillen in technologische toegang en participatiegraad tussen deelnemers leren we dat verdere verfijning van de methodiek nodig is.

Deze thesis legt een basis voor de verdere ontwikkeling van *Soundvoice* als participatief onderzoeksinstrument en als praktijktool binnen het stedelijk sociaal werk. Om het potentieel van de methode verder te exploreren, is **vervolgonderzoek** essentieel. Daarbij is het wenselijk om de methode toe te passen in diverse contexten, met uiteenlopende onderzoeksgroepen, binnen interdisciplinaire kaders en over langere tijdspannes.

Verder onderzoek moet zich ook richten op het **politiserend potentieel van de methode** – vergelijkbaar met hoe *Photovoice* in andere settings jongeren een podium geeft in maatschappelijke en beleidsmatige processen. Hoewel dit potentieel in de huidige studie niet volledig kon worden uitgewerkt, suggereert deze thesis dat geluid in potentie een krachtige ingang biedt om jongeren te betrekken bij stedelijke vraagstukken en bij het delen van hun ervaringen.

Tot slot is deze thesis geschreven als een uitnodiging om **actief te luisteren** – niet alleen met onze oren, maar met een open houding die ruimte maakt voor de veelstemmigheid van jongeren, verhalen en leefwerelden binnen een steeds complexer stedelijk landschap.

Bibliografie

- Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.). Vrije tijd ook voor jonge nieuwkomers. Geraadpleegd op 24 oktober 2024, van <https://www.integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/ondersteuning-voor-je-organisatie-of-lokaal-bestuur/participatie/vrije-tijd-ook-voor-jonge-nieuwkomers>
- Altman, I., & Low, S. M. (Eds.). (1992). Place attachment. Springer.
- Andal, A. G. (2022). Soundscapes of informalities. *Regional Studies Regional Science*, 9(1), 486–496. <https://doi.org/10.1080/21681376.2022.2091472>
- Anderson, K., Elder-Robinson, E., Howard, K., & Garvey, G. (2023). A systematic methods review of photovoice research with Indigenous young people. *International Journal of Qualitative Methods*, 22. <https://doi.org/10.1177/16094069231172076>
- Antwerpen morgen. (z.d.). Stille stukjes stad. <https://www.antwerpenmorgen.be/nl/projecten/stille-stukjes-stad/over>
- Atkinson, R. (2004). The evidence on the impact of gentrification: New lessons for the urban renaissance? *International Journal of Housing Policy*, 4(1), 107–131. <https://doi.org/10.1080/1461671042000215479>
- Atkinson, R. (2007). Ecology of sound: The sonic order of urban space. *Urban Studies*, 44(10), 1905–1917.
- Baquero Larriva, M., & Higuera Garcia, E. (2021). Differences in perceptions of the urban acoustic environment in older adults: A systematic review. *Journal of Population Ageing*, 16. <https://doi.org/10.1007/s12062-021-09325-7>
- Beckers, L. (2023, 26 oktober). 'Ik heb ooit gezworen dat mijn kinderen nooit zo'n stille jeugd zouden hebben, maar plots heb je daar toch nood aan.' *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/de-oorzaak/ik-heb-ooit-gezworen-dat-mijn-kinderen-nooit-zo-n-stille-jeugd-zouden-hebben-maar-plots-heb-je-daar-toch-nood-aan~bc361d40/>
- Blackman, A. (2007). *The PhotoVoice Manual: A Guide to Designing and Running Participatory Photography Projects*.
- Blume, F. (z.d.) Listening Exercises. Geraadpleegd op 2 augustus 2022, van <https://felixblume.com/listeningexercises/>.
- Bockstael, A., Steele, D., Trudeau, C., & Guastavino, C. (2019). Forever young: Is age of importance in urban soundscape design? [Paperpresentatie] 26th International Congress on Sound and Vibration, Montreal, Canada.
- Botteldooren, D., Filipan, K., Boes, M., De Coensel, B., & Ghent University. (2014). How the meaning a person gives to tranquility could affect the appraisal of the urban park soundscape. In *Inter-noise 2014* (pp. 1–6). https://www.acoustics.asn.au/conference_proceedings/INTERNOISE2014/papers/p739.pdf
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste* (R. Nice, Trans.). Harvard University Press.
- Breny, J. M., & McMorro, S. L. (2021). Photovoice for Social Justice: Visual representation in action. <https://doi.org/10.4135/9781071938966>
- Bruce, N. S., & Davies, W. J. (2014). The effects of expectation on the perception of soundscapes. *Applied Acoustics*, 85, 1–11.
- Cao, L., & Gross, J. (2015). Cultural differences in perceiving sounds generated by others: self matters. *Frontiers in Psychology*, 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01865>
- Casey, J. A., Morello-Frosch, R., Mennitt, D. J., Frstrup, K., Ogburn, E. L., & James, P. (2017). Race/Ethnicity, Socioeconomic Status, Residential Segregation, and Spatial Variation in Noise Exposure in the Contiguous United States. *Environmental Health Perspectives*, 125(7). <https://doi.org/10.1289/ehp898>
- Catalani, C., & Minkler, M. (2010). Photovoice: A review of the literature in health and public health. *Health Education & Behavior*, 37(3), 424–451. <https://doi.org/10.1177/1090198109342084>
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory*. Sage.
- Chen, Z., Jin, M., Zuo, Y., Ding, P., & Shi, X. (2024). The Effect of Soundscape on Sense of Place for Residential Historical and Cultural Areas: A Case Study of Taiyuan, China. *Buildings*, 14(5), 1394. <https://doi.org/10.3390/buildings14051394>
- Cheshire, L., Fitzgerald, R., & Liu, Y. (2018). Neighbourhood change and neighbour complaints: How gentrification and densification influence the prevalence of problems between neighbours. *Urban Studies*, 56(6), 1093–1112. <https://doi.org/10.1177/0042098018771453>

- Christiaens. (2023, 5 oktober). Geluidsoverlast: 'Waarom moet een hele wagon het gesprek van één persoon horen?' Bruzz. Geraadpleegd op 28 maart 2025, van <https://www.bruzz.be/gezondheid/geluidsoverlast-waarom-moet-een-hele-wagon-het-gesprek-van-een-persoon-horen-2023-10-05>
- Cools, P., Moris, M., Van Ceulebroeck, N., Grymonprez, H., & Van Gucht, J. (2023). Makelaars in vertrouwen? Hoe sociaal werkorganisaties burgerparticipatie kunnen versterken. Stadskracht Discussiepaper (1), AP Hogeschool Antwerpen.
- Corbin, A. (1986). *The foul and the fragrant: Odor and the French social imagination* (C. Porter, Trans.). Harvard University Press.
- Corbin, A. (1990). Histoire et anthropologie sensorielle. *Anthropologie et Sociétés*, 14(2), 13–24. <https://doi.org/10.7202/015125ar>
- Corbin, A. (1999). Village bells: Sound and meaning in the 19th-century French countryside. *Choice Reviews Online*, 36(07), 36–4114. <https://doi.org/10.5860/choice.36-4114>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage.
- Danckaers, T. (2021, 30 oktober). Stilte als mensenrecht: 'Op een dag wordt zelfs onze rust vermarkt'. MO. Geraadpleegd op 5 april 2025, van <https://www.mo.be/interview/met-de-leegheid-van-stilte-niets-mis-De-Ambrassade>. (z.d.). Onze visie op jeugdruimte. <https://www.ambrassade.be/themas/ruimte/onze-visie-op-jeugdruimte>
- Debruyne, & Schrooten. (2024). Transnationaal sociaal werk: Migratie vraagt om andere aanpak. Sociaal.Net. <https://sociaal.net/achtergrond/transnationaal-sociaal-werk-migratie-vraagt-om-andere-aanpak/>
- Debusschere (2023a, 10 november). Steeds meer steden nemen maatregelen tegen geluidsoverlast: 'Ik ga verhuizen. Weg van deze decibel-terreur.' *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/de-oorzaak/steeds-meer-steden-nemen-maatregelen-tegen-geluidsoverlast-ik-ga-verhuizen-weg-van-deze-decibel-terreur~b872edda/>
- Debusschere (2023b, 10 november). Verkeerslawaaï overheerst, zegt Vlaming, en niet alleen in de stad. *De Morgen*. <https://medialibrary.uantwerpen.be/files/1081421/538d60e3-7a0d-422e-819b-a96cc50ad236.pdf>
- Debusschere (2024a, 27 april). Waarom deze burgers meedoen aan ons geluidsonderzoek: 'Wij worden hier ziek van, maar het bestuur toont geen interesse'. *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/beter-leven/waarom-deze-burgers-meedoen-aan-ons-geluidsonderzoek-wij-worden-hier-ziek-van-maar-het-bestuur-toont-geen-interesse~bc00d434/>
- Debusschere (2024b, 28 juni). 'Antwerpen is groter dan Leuven dus dit hadden we niet verwacht': verrassende conclusie na eerste resultaten De Oorzaak. *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/de-oorzaak/antwerpen-is-groter-dan-leuven-dus-dit-hadden-we-niet-verwacht-verrassende-conclusie-na-eerste-resultaten-de-oorzaak~b76e66ea/>
- Depauw, J., & Driessens, K. (2016). *Empowermentmeting: Een handleiding*. Vlaams Armoedesteunpunt.
- Deweert (2023, 2 december). Experte Mette Sørensen over de tol van lawaai. 'Van slecht slapen en stress word je nog zieker dan gedacht'. *De Morgen*. <https://medialibrary.uantwerpen.be/files/1081421/58027c35-74fe-44ee-91f9-58ce0d74e080.pdf>
- Diaconu, M. (Ed.). (2011). *Senses and the city: An interdisciplinary approach to urban sensescapes* (Vol. 4). LIT Verlag Münster.
- Douglas, M. (1986). *How institutions think*. Syracuse University Press.
- Dubois, D., Guastavino, C., & Raimbault, M. (2006). A cognitive approach to urban soundscapes: Using verbal data to access everyday life auditory categories. *Acta Acustica united with Acustica*, 92(6), 865–874.
- Ethische Adviescommissie Sociale en Humane Wetenschappen Universiteit Antwerpen. (z.d.). <https://www.uantwerpen.be/nl/onderzoek/beleid/ethiek-integriteit/ethische-commissies-cwi/shw/>
- Feld, S. (1996). Waterfalls of song: An acoustemology of place and voice in a Bosavi rainforest. In D. Howes (Ed.), *Empire of the senses: The sensual culture reader* (pp. 187–200). Berg Publishers.
- Feld, S. (2005). Places sensed, senses placed: Toward a sensuous epistemology of environments. In D. Howes (Ed.), *Empire of the senses: The sensual culture reader* (pp. 179–192). Berg.
- FOD Volksgezondheid. (2016, 12 januari). Geluid en gezondheid. <https://www.health.belgium.be/nl/geluid-en-gezondheid>
- Frescura, A., Lee, P.-J., Jeong, J.-H., & Soeta, Y. (2023). EEG alpha wave responses to sounds from neighbours in high-rise wood residential buildings. *Building and Environment*, 242, 110560. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2023.110560>
- Fricke, M. (2007). Epistemic injustice. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198237907.001.0001>
- Gallagher, J. (2025, 16 maart). Noise: The invisible killer in all our lives. <https://www.bbc.com/news/articles/crmjdm2m4yjo>

- Geldof, D., & Oosterlynck, S. (2019). Conviviaal samenleven in de superdiverse stad. Sociaal.Net. <https://sociaal.net/achtergrond/conviviaal-samenleven-in-superdiverse-stad/>
- Gonzalez, X. (2022, 27 januari). Why do rich people love quiet? The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2022/09/let-brooklyn-be-loud/670600/>
- Hardiman, M., & Dewing, J. (2014). Critical Ally and Critical Friend: stepping stones to facilitating practice development. *International Practice Development Journal*, 4(1), 1–19. <https://doi.org/10.19043/ipdj.41.003>
- Helms, M. M., & Nixon, J. (2010). Exploring SWOT analysis – where are we now? *Journal of Strategy and Management*, 3(3), 215–251.
- Het Bos. (z.d.). <https://www.hetbos.be/>
- Hussein, R. (2016). Soundscape approach for analyzing and evaluation acoustic environment in urban parks. *Port-Said Engineering Research Journal*.
- Ingold, T. (2007). Against soundscape. In A. Carlyle (Ed.), *Autumn leaves: Sound and the environment in artistic practice* (pp. 10–13). Double Entendre.
- Järviuoma, H. (2022). Sensobiographic walking and ethnographic approach of the Finnish School of Soundscape Studies. In G. Stahl & M. Percival (Eds.), *The Bloomsbury handbook of popular music and place*. Bloomsbury.
- Kang, J., & Aletta, F. (2016). Soundscape and the built environment. *Building and Environment*.
- Kelepouris, S., & Debusschere, B. (2023, 28 november). Stille is een luxe die veel mensen niet kunnen betalen: Lezers over de last van lawaai. *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/nieuws/stille-is-een-luxe-die-veel-mensen-niet-kunnen-betalen-lezers-over-de-last-van-lawaai~b5373aa7/>
- Kooyman, J. (2024). De havermelkelite: Hoe de nieuwe yup de stad onherkenbaar verandert. *Das Mag*.
- LaBelle, B. (2006). *Background Noise: Perspectives on Sound Art*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA87166083>
- LaBelle, B. (2018). *Sonic agency: Sound and emergent forms of resistance*. Goldsmiths Press.
- LaBelle, B. (2019). *Acoustic Territories*, Second edition. Bloomsbury Academic.
- Liu, F., & Kang, J. (2015). A grounded theory approach to the subjective understanding of urban soundscape in Sheffield. *Cities*, 50, 28–39. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2015.08.002>
- Lonbois. (2024, 22 april). “Ons brein kan geen stilte verdragen”: Hoe hulpmiddelen om geluid te dempen je net overgevoelig kunnen maken. *VRT NWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/04/22/active-noise-cancelling/>
- Low, S. M. (2000). *On the Plaza: The Politics of Public Space and Culture*. University of Texas Press.
- Lulle, A. (2022). Anonymising ‘migrant names’ in qualitative research. *Medium*. <https://aija-lulle.medium.com/anonymising-migrant-names-in-qualitative-research-edf42659e2dc>
- Martin. (2025, 13 februari). Breek de stilte: veelvuldig gebruik van noisecancelling kan ook heel wat negatieve effecten hebben. *De Morgen*. <https://www.demorgen.be/nieuws/breek-de-stilte-veelvuldig-gebruik-van-noisecancelling-kan-ook-heel-wat-negatieve-effecten-hebben~b9ad49df/>
- McCartney, A. (2010, 27 september). Soundwalking: Creating Moving Environmental Sound Narratives. Retrieved from <https://soundwalkinginteractions.wordpress.com/2010/09/27/soundwalking-creating-moving-environmental-sound-narratives/>
- McMullan, T. (2019, 25 april). Cities are louder than ever – and it’s the poor who suffer most. *The Guardian*. Geraadpleegd op 5 november 2024, van <https://www.theguardian.com/cities/2019/apr/25/cities-are-louder-than-ever-and-its-the-poor-who-suffer-most>
- Merckx, V. (2025, 25 juni). 2,9 miljoen Belgen dagelijks blootgesteld aan ongezonder veel lawaai. *VRT NWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/06/24/2-9-miljoen-belgen-dagelijks-blootgesteld-aan-ongezond-veel-lawa/>
- Miller, N. (2013). Understanding soundscapes. *Buildings*, 3(4), 728–738. <https://doi.org/10.3390/buildings3040728>
- Misra, T. (2018, 24 oktober). New neighbors, new noise complaints. *Pacific Standard*. Geraadpleegd op 5 november 2024, van <https://psmag.com/social-justice/gentrification-increases-noise-complaints-in-nyc/>
- Moris, M., & Loopmans, M. (2018). De-marginalizing youngsters in public space: Critical youth workers and local municipalities in the struggle over public space in Belgium. *Journal of Youth Studies*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/13676261.2018.1502352>
- Mortelmans, D. (2020). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden* (2e ed.). Acco.
- Nowicka, M., & Vertovec, S. (2014). Comparing convivialities: Dreams and realities of living-with-difference. *European Journal of Cultural Studies*, 17(4), 341–356. <https://doi.org/10.1177/1367549413510414>
- Nwangwu. (2023, april). Why we should stop saying underrepresented. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2023/04/why-we-should-stop-saying-underrepresented>
- O’Leary, P., & Tsui, M. (2022). Lived experience: A constant companion for the social work relationship. *International Social Work*, 65(6), 1075–1077. <https://doi.org/10.1177/00208728221138677>

- Padgett, D. K. (1998). Qualitative methods in social work research: Challenges and rewards. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA36269023>
- Palmberger, M. (2022). Narratives of Transnational Placemaking: Exploring Migrant Workers' Hidden Histories through Memory-Guided City Walks: A Migrant Woman's Narrative. *Narrative Culture* 9(1), 91-108. <https://dx.doi.org/10.1353/ncu.2022.0004>
- Peterson, M., & Wang, A. (2017). Sound and the public: Introduction to special issue. *Communication and the Public*, 2(4), 255–258. <https://doi.org/10.1177/2057047317745686>
- Pinto-Coelho, Z., & Pires, H. (2022). About the city of the senses, the senses in the city: An introduction. In UMinho Editora/CECS eBooks (pp. 11–17). <https://doi.org/10.21814/uminho.ed.51.1>
- Quint, B. (2019, 31 juli). Liebesschwur macht immun gegen Lärm. *Die Furche*. https://www.furche.at/wissen/liebesschwur-macht-immun-gegen-laerm-617167?utm_source=chatgpt.com
- Rocca, L., & Botelho, L. A. L. A. (2025). The soundscape as a learning environment: The importance of sounds in the construction of sense of place and in geographic learning. *Geosp – Espaço e Tempo (Online)*, 29(1), 1–22. <https://www.revistas.usp.br/geosp/article/view/211024>
- Rudi, J. (2013). Soundscape as social construct. Norwegian Center for Technology in Music and the Arts (NOTAM).
- Schafer, R. M. (1977). *The soundscape: Our sonic environment and the tuning of the world*. Destiny Books.
- Schrooten, M., & Veldboer, L. (2021). Sociaal werk en de stad. In P. Raeymaeckers, J. Gradener, S. van Dam, S. Borman, K. Driessens, J. Boxtaens, & M. Tirions (Eds.), *Denken over sociaal werk: Samenleving, rechtvaardigheid & praktijk* (pp. 325–337). Acco.
- Schulte-Fortkamp, B., Brooks, B., & Bray, W. (2007). Soundscape: An approach to rely on human perception and expertise in the postmodern community noise era. *Acoustics Today*, 3(1), 7–15. <https://doi.org/10.1121/1.2961148>
- Steward, H., Cowan, A. (Ed.) (2007). *The city and the senses: Urban culture since 1500* (A. Cowan, Ed.; 1st ed.). Routledge.
- Stoever, J. L. (2016). *The sonic color line: Race and the cultural politics of listening*. NYU Press.
- Strack, R. W., Magill, C., & McDonagh, K. (2004). Engaging Youth through Photovoice. *Health Promotion Practice*, 5(1), 49–58. <https://doi.org/10.1177/1524839903258015>
- Tarlao, C., Steffens, J., & Guastavino, C. (2020). Investigating contextual influences on urban soundscape evaluations with structural equation modeling. *Building and Environment*, 188, 107490. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2020.107490>
- Toop, D. (2010). *Sinister resonance: The mediumship of the listener*. Continuum.
- Truax, B. (1978). *The World Soundscape Project's handbook for acoustic ecology*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA23406890>
- Truax, B. (1984). *Acoustic communication*. Ablex Publishing.
- Truax, B. (1999). *Handbook for Acoustic Ecology*. 2nd Edition, ARC Publications, Todmorden.
- Tuan, Y. F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota Press.
- Van Lieshout, F., Jacobs, G., & Cardiff, S. (2021). *Actieonderzoek: Principes en onderzoeksmethoden voor participatief veranderen*. Assen : Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum, 2021.
- Van Regenmortel, T. (2002). *Maatzorg. Een methodiek voor het begeleiden van kansarmen*. Leuven: Acco.
- Van Regenmortel, T. (2009). Empowerment als uitdagend kader voor sociale inclusie en moderne zorg. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 18(4), 22–42. <https://doi.org/10.18352/jsi.186>
- Velasco-Pufleau, L. (2023). Listening is Action: A Soundwalk with Hildegard Westerkamp. <https://www.performancephilosophy.org/journal/article/view/430>
- Vettenburg, N. (1989). De rol van de school in de delinquentie-ontwikkeling bij jongeren. *Tijdschrift Voor Sociologie*, 10(3–4). <https://doi.org/10.21825/sociologos.86063>
- Vlaanderen, Departement Omgeving. (z.d.). Samenwerken aan sociale buurten. <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/klimaat-en-milieu/gezonde-veilige-en-aantrekkelijke-leefomgeving/samenwerken-aan-sociale-buurten>
- Vlaanderen Departement Zorg. (z.d.). De 5 krachtlijnen van Sterk Sociaal Werk. Geraadpleegd op 13 februari 2025, van <https://www.departementwvg.be/ssw/de-5-krachtlijnen-van-sterk-sociaal-werk-2>
- Walter, M. (2009). Participatory action research. In A. Bryman (Ed.), *Social research methods* (pp. 151–158). London: The Falmer Press.
- Wang, C. C. (1999). Photovoice: A participatory action research strategy applied to women's health. *Journal of Women's Health*, 8(2), 185–192. <https://doi.org/10.1089/jwh.1999.8.185>
- Wang, C., & Burris, M. A. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior*, 24(3), 369–387. <https://doi.org/10.1177/109019819702400309>

- Wang, C., & Redwood-Jones, Y. A. (2001). Photovoice ethics: Perspectives from Flint Photovoice. *Health Education & Behavior*, 28(5), 560–572. <https://doi.org/10.1177/109019810102800504>
- Westerkamp, H. (2001). Soundwalking (Oorspronkelijk werk gepubliceerd 1974). Geraadpleegd van https://hildegardwesterkamp.ca/writings/writings-by/?post_id=13&title=soundwalking
- Westerkamp, H. (2012). Soundwalk Practice: An Agent for Change? Proceedings of The Global Composition 2012, Conference on Sound, Media, and the Environment. Media Campus Dieburg, Hochschule Darmstadt, Germany, July 25 – 28, 2012 https://hildegardwesterkamp.ca/writings/writings-by/?post_id=68&title=soundwalk-practice:-an-agent-for-change
- Woodgate, R. L., Zurba, M., & Tennent, P. (2017). Worth a thousand words? Advantages, challenges and opportunities in working with photovoice as a qualitative research method with youth and their families. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 18(1), Article 2. <https://doi.org/10.17169/fqs-18.1.2659>
- Whyte, W. H. (1980). The social life of small urban spaces. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA00601503>
- Wrightson, K. (2000). An introduction to acoustic ecology. *Soundscape: The Journal of Acoustic Ecology*, 1, 10-13. http://www.econtact.ca/5_3/wrightson_acousticecology.html
- Yang, L., Liu, J., Albert, C., & Guo, X. (2024). Exploring the effects of soundscape perception on place attachment: A comparative study of residents and tourists. *Applied Acoustics*, 222, 110048. <https://doi.org/10.1016/j.apacoust.2024.110048>
- Yildirim, Y., & Arefi, M. (2022). Sense of Place and Sound: Revisiting from Multidisciplinary Outlook. *Sustainability*, 14(18), 11508. <https://doi.org/10.3390/su141811508>
- Zahle, J. (2023). Reactivity and good data in qualitative data collection. *European Journal for Philosophy of Science*, 13(1). <https://doi.org/10.1007/s13194-023-00514-z>
- Zapf, M. K. (2019). Social work and the environment. *Critical Social Work*, 11(3). <https://doi.org/10.22329/csw.v11i3.5831>
- Zufferey, C., & Nilan, J. (2020). Researching home in social work. *Qualitative Social Work*, 19(5-6), 1053–1068. <https://doi.org/10.1177/1473325020907533>

Bijlagen

Bijlage 1: Opdrachten

Verstuurd via *WhatsApp*, 24 januari

Opdracht 1

Maak een geluidsopname vanuit je raam en neem zo de straat op. Doe dit wanneer jij dit leuk vindt - kies dus zelf de dag, het uur, het moment ... De opname duurt minimaal 1 minuut.

Opdracht 2

Maak een geluidsopname van een plek waar je je goed voelt. Dat mag overal zijn, maar wel liefst bij jou in de buurt. De opname duurt minimaal 1 minuut.

Verstuurd via *WhatsApp*, 20 februari

Opdracht 3

Neem voor me op: het geluid van een plaats die je haat! Of lelijk vindt. Of vervelend... Ge weet wel: gewoon stom! Een stomme plek kan vanalles zijn. Laat je *creative mind* maar los!

De opname duurt minimaal 1 minuut.

Opdracht 4

Bonus: neem jouw coolste geluid op!

Bijlage 2: Richtvragen interviews

Deze semi-gestructureerde face-to-face (diepte)interviews zijn opgesteld naar Wang (1999) en Mortelmans (2020). De vragenlijsten zijn intern flexibel opgesteld, zodat de interviewer zich kan aanpassen aan de respondent (Mortelmans, 2020).

Het bespreken van de veldopname is een startpunt, maar het is wijselijk de interactie als een vrij gesprek te laten starten. De andere vragen kunnen vrij verplaatst worden, ook over de interviews heen. Doorvragen en inspelen op de antwoorden van de respondent is essentieel.

Interviews na opdracht 1 en 2

Wat is je naam?

Heb je een leuke dag vandaag?

Waar woon je? Met hoeveel personen woon je thuis? In een huis of appartement? Heb je een eigen kamer?

(Op een grote kaart van Antwerpen en/of op Google Maps bekijken we samen waar de deelnemers wonen, waar hun school is, hoe ze zich door de stad bewegen)

En dan over de veldopnamen:

Wat horen we?

Wat gebeurt er hier?

Hoe voelde je je toen je deze opname maakte?

(En als er bij “*denken*” herinneringen worden uitgesproken): Hoe voelde jij je toen?

Wat vind je van het geluid in Antwerpen? Wat kan je ermee?

Hoe is dat in je buurt?

Heb je last van “*lawaai*”? Wat is dat voor jou, “*lawaai*”?

En andersom: krijg jij wel eens te horen dat je te luid bent?

Hoe klinkt het in (aanhaken aan begrippen die respondent gebruikte) je vorige buurt - dorp - stad (in thuisland)? Is er een verschil?

Interviews na opdracht 3 en 4

Wat is je naam?

Heb je een leuke dag vandaag?

Over de veldopnamen:

Wat horen we?

Wat gebeurt er hier?

Hoe voelde je je toen je deze opname maakte?

(En als er bij “*denken*” herinneringen worden uitgesproken): Hoe voelde jij je toen?

Waar doet je dit aan denken?

Waarom zou dit geluid bestaan?

Wat vind je ervan? Wat kan je ermee?

Linken met informatie uit vorig gesprek (over geluid in thuisland, over geluid in de buurt, ...)

Bijlage 3: Handleiding voor een succesvolle Soundwalk

Bronnen: Westerkamp (2012); Blume (z.d.); eigen aanvullingen.

Doel

Een soundwalk is een wandeling waarbij de nadruk ligt op het bewust luisteren naar de geluiden in de omgeving.

Deze handleiding beschrijft de voorbereiding, uitvoering en nabespreking van een soundwalk, met als doel het ontwikkelen van luistervaardigheid, het vergroten van bewustzijn van de *soundscape* en als gespreksstarter over de persoonlijke leefwereld.

Deze handleiding kan worden toegepast in uiteenlopende contexten (educatief, artistiek, onderzoek) en is geschikt voor gebruik met jongeren, mits het tempo en de gesprekstechnieken hierop worden afgestemd.

Vorbereiding

Startlocatie

Kies een rustige plek (binnen of buiten) waar deelnemers in stilte kunnen verzamelen. Zorg voor gelegenheid tot een korte introductie en beantwoording van vragen.

Nota: Het is leuk als de Soundwalk wordt uitgevoerd in de eigen buurt, maar het lijkt ons niet essentieel. In ons onderzoek selecteerden we een plaats die voor de deelnemers gemakkelijk te bereiken is (startpunt: Het Bos) en die onderweg voldoende variatie bood qua geluiden. Anderzijds kan de eigen buurt valkuilen inhouden (minder concentratie wanneer we bekenden tegenkomen, geremd voor deelname, ...)

Eindpunt

Hoeft niet gelijk te zijn aan het startpunt.
Moet zitgelegenheid en voldoende rust bieden voor nabespreking.

Duur

Aanbevolen: ± 60 minuten wandelen + 30 minuten nabespreking.
Voorkomt luistermoeheid en biedt voldoende diepgang.

Nota: in het kader van ons onderzoek verkozen we ervoor om de wandeling te beperken tot 15 minuten, en de nabespreking tot 20 minuten. Dit was zowel een praktische keuze (we moesten de Soundwalk 3 keer uitvoeren binnen de tijdspanne van 1 Boslabs-sessie. Daarnaast is het gebaseerd op literatuur die stelt dat zelfs korte soundwalks kunnen aantonen hoe rijk het sonische materiaal van een plek kan zijn en dat dit al voldoende basis biedt voor een rijk nagesprek. Dit bleek ook uit onze tests.

Routeplanning

Tempo en stops

Rustig wandeltempo met ruimte voor regelmatige stops.

Selecteer akoestisch contrasterende locaties, bijv.: buiten ↔ binnen; continue ↔ onderbroken geluiden; sociale ↔ mechanische geluiden; druk ↔ stil; galmend ↔ akoestisch droog.

Flexibiliteit

Kortere route voor mogelijkheid tot verlenging of omwegen.

Houd rekening met mogelijke afwijking tussen verkenning en uiteindelijke geluidsbeleving.

Praktische voorbereiding

1–2 verkenningen (2–3 uur elk) + 1 volledige proefwandeling met tijdmeter.

Optioneel: onopvallend plaatsen van geluidsbron of muzikant op bijzondere locaties.

Uitvoering

In stilte lopen, langzaam tempo.

Van een binnenruimte naar een openbare buitenruimte (met of zonder vooraf vastgelegde route).

Bewust alle geluiden waarnemen zonder tussentijds te noteren.

Nabespreking

Doel van de nabespreking

Uitwisseling van ervaringen en perspectieven.

Vergroten van luisterbewustzijn en waardering voor de akoestische omgeving.

Link leggen met persoonlijke leefwereld.

Inventariseer alle gehoorde geluiden

In groepsverband: om beurten één geluid benoemen tot de lijst compleet is.

Orden de geluiden op afstand: dichtbij, midden, veraf.

Bepaal welke geluiden het luidst en welke het zachtst zijn, ongeacht afstand.

Nota: vragen naar waarom je dit hoort, aan wat je dit doet denken, ... Vragen uit de interviews (cfr. Bijlage 2).

Structuur van de soundscape (naar R. Murray Schafer, 1977)

Om de nabespreking te begeleiden, kan deze structuur gebruikt worden bij het zoeken naar geluiden:

Keynote Sound: achtergrondgeluiden die de sfeer bepalen.

Sound Signal: opvallende geluiden die bewust worden waargenomen.

Soundmark: geluiden uniek voor een specifieke plaats.

Sound Object: kleinste herkenbare geluidsentiteit.

Acousmatic: geluiden waarvan de bron niet zichtbaar of onbekend is.

Bijlage 4: Informed Consent formulier

Nota: Dit formulier werd samen met een monitor van Boslabs en de deelnemer doorgenomen en ondertekend, zodat iedereen goed op de hoogte was en zich veilig voelde bij het onderzoek.

Antwerpen, januari 2025

Deelname aan *Soundvoice* in het kader van Masterproef Sociaal Werk

Informed Consent

Ik, ondergetekende, verklaar hierbij,

- (1) Dat ik duidelijk ben ingelicht over de aard en methode van het onderzoek.
- (2) Dat ik geheel vrijwillig deelneem aan het onderzoek
- (3) Dat ik op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden
- (4) Dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om het gesprek op te nemen
- (5) Dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om de resultaten op vertrouwelijke VOLLEDIG ANONIEME wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren.

Gelezen en goedgekeurd op (datum)

De deelnemer,

..... (handtekening)

Voor Boslabs,

..... (handtekening)

De onderzoeker,

Lieven Martens (handtekening)